

GEÇİCİ KAPAK

*Kapak tasarımı
devam ediyor.*

BİDGE Yayınları

**TOPLU BAŞVURU EDİTÖR YOK SEÇİLEREK OLUŞMUŞ
OTOMATİK KİTAP**

Editör: EDİTÖR ADI YOK

ISBN: -

1. Baskı

Sayfa Düzeni: Gözde YÜCEL

Yayınlama Tarihi: -

BİDGE Yayınları

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının ve editörün yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Sertifika No: 71374

Yayın hakları © BİDGE Yayınları

www.bidgeyayinlari.com.tr - bidgeyayinlari@gmail.com

Krc Bilişim Ticaret ve Organizasyon Ltd. Şti.

Güzeltepe Mahallesi Abidin Daver Sokak Sefer Apartmanı No: 7/9 Çankaya /
Ankara

İÇİNDEKİLER

Spor'da Esg'nin Dijital Boyutu: Yapay Zeka Etiği, Gözetim ve Sporcu Veri Hakları Üzerine Bir İnceleme	1

FETHİ YILDIRIM, MUSTAFA KARADAĞ, DİLEK KARADAĞ

Dijital Spor Hukukunda Yasa Dışı Bahis Olgusu: Küresel Tipolojiler, Sanal Müsabakalar ve Türkiye’de Yaptırım Rejimi ..	19

MUSTAFA KARADAĞ, FETHİ YILDIRIM, SERDAR ORHAN, DİLEK KARADAĞ

Spor Hukukunda Kadın ve Erkek Sporcular Arasındaki Hukuki Statü Farklılıkları: Eşitlik İlkesi Çerçevesinde Ab Standartları Ve Türkiye Uygulaması	44

MUSTAFA KARADAĞ, FETHİ YILDIRIM, DİLEK KARADAĞ

BÖLÜM 0

SPORDA ESG'NİN DİJİTAL BOYUTU: YAPAY ZEKA ETİĞİ, GÖZETİM VE SPORCU VERİ HAKLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

FETHİ YILDIRIM¹
MUSTAFA KARADAĞ²
DİLEK KARADAĞ³

---

¹ Dr. Fethi YILDIRIM, Elazığ İl Milli Eğitim. Orcid: 0000-0001-8420-0576

² Doç. Dr. Mustafa KARADAĞ, Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Orcid: 0000-0001-8160-2991

³Dr. Dilek KARADAĞ, Bağımsız Araştırmacı, Elazığ. Orcid: 0000-0002-9608-168X

GİRİŞ

Spor endüstrisi, 21. yüzyılın bu döneminde, kurumsal yapısını, gelir modellerini ve operasyonel felsefesini temelden değiştiren ve literatürde "ikiz dönüşüm" olarak adlandırılabilir iki güçlü ve eş zamanlı eğilimle karşı karşıyadır. Bu eğilimlerden ilki, spor organizasyonlarının yalnızca saha içi sportif başarılarıyla değil, aynı zamanda toplumsal, çevresel ve yönetsel etkileriyle de değerlendirildiği yeni bir "hesap verebilirlik" dönemidir. Yatırımcılar, sponsorlar ve özellikle Z kuşağı taraftarlarının artan etik beklentileri, organizasyonları geleneksel ve hayırseverlik odaklı "Kurumsal Sosyal Sorumluluk" (KSS) kavramından uzaklaşmaya zorlamaktadır. Bu süreç, daha ölçülebilir, denetlenebilir, şeffaf ve finansal performansla doğrudan ilişkili olan Çevresel, Sosyal ve Yönetişim (ESG; Environmental, Social, Governance) çerçevelerinin benimsenmesine yol açmıştır (Zülch vd., 2021; Ryu vd., 2025). Örneğin, tüketicilerin bir spor markasına yönelik "fiyat primi ödeme istekliliği" (*willingness to pay price premium*), artık o markanın ESG performansı ile doğrudan ilişkilendirilmektedir (Ryu vd., 2025).

Endüstriyi şekillendiren ikinci dönüşüm dalgası ise, sporun "veri devrimi" (data revolution) olarak tanımlanan teknolojik yapılanmasıdır. Bu dönüşümün merkezinde yer alan Yapay Zeka (YZ), disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınan ve tanımlanması üzerine literatürde farklı perspektiflerin bulunduğu dinamik bir alandır. Kavramın isim babası kabul edilen McCarthy (2007), yapay zekayı en temel haliyle "akıllı makineler, özellikle de akıllı bilgisayar programları yapma bilimi ve mühendisliği" olarak tanımlamaktadır. McCarthy'ye (2007) göre bu süreç, insan zekasını anlamak için bilgisayarların kullanılmasıyla ilişkili olsa da YZ araştırmaları kendisini biyolojik olarak gözlemlenebilir yöntemlerle sınırlamak zorunda değildir. Öte yandan modern literatürde daha kapsayıcı bir çerçeve sunan Russell ve Norvig (2021), yapay zekayı

sadece insani düşünme yetisi üzerinden değil, 'rasyonel eylem' kavramı üzerinden ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre yapay zeka; çevresini algılayan, durumu analiz eden ve beklenen sonucu maksimize etmek için en uygun eylemi gerçekleştiren rasyonel ajanlar (rational agents) bütünüdür.

Makine öğrenimi, giyilebilir teknolojiler ve büyük veri analitiği tarafından yönlendirilen bu teknolojik süreç, sporu geleneksel bir fiziksel aktivite alanından, sürekli veri üreten devasa bir dijital ekosisteme dönüştürmüştür (Bowles ve McGee, 2024). Ancak söz konusu teknolojik sıçrama, beraberinde getirdiği verimlilik artışının yanı sıra, daha önce spor yönetiminin gündeminde olmayan derin etik ve hukuki riskleri de doğurmuştur. Bilhassa sporcuların sadece performanslarının değil, biyolojik varlıklarının da dijitalleşmesi, mülkiyet ve mahremiyet tartışmalarını alevlendirmiştir.

Bu çalışma, söz konusu iki devrimin (ESG ve Dijitalleşme) akademik literatürde büyük ölçüde paralel ancak birbirinden kopuk iki kulvarda ilerlediğini ve bu durumun spor yönetimi alanında kritik bir araştırma boşluğu yarattığını iddia etmektedir. Mevcut literatür incelendiğinde, bir yanda sporda ESG'nin kurumsallaşmasını ele alan; ancak ağırlıklı olarak iklim değişikliği ve karbon ayak izi gibi çevresel ('E') boyutlara odaklanan, "olgunlaşmış" bir yazın birikimi göze çarpmaktadır (Cury vd., 2023; McCullough vd., 2016). Diğer yanda ise, YZ ve veri kullanımının getirdiği; algoritmik önyargı, veri mahremiyeti ve gözetim gibi etik ve hukuki krizleri tartışan, ancak bunları kurumsal sürdürülebilirlik hedefleriyle ilişkilendirmeyen tamamen ayrı bir literatür akımı oluşmuştur (Taylor 2025; Vande Berg, 2024). Bu iki araştırma akımı arasındaki sentez eksikliği, spor organizasyonlarının dijital çağdaki kurumsal sorumluluklarını tam olarak kavramsallaştırmasının ve bütüncül bir risk yönetimi stratejisi geliştirmesinin önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir.

İncelemenin temelini oluşturan kavramları ve aralarındaki potansiyel köprüleri netleştirmek, literatürde ki bu kopukluğu daha belirgin hale getirecektir. ESG; işletmelerin çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim performanslarını ölçen ve raporlayan bir dizi standart ve uygulamalar bütünüdür. Geleneksel KSS'den farklı olarak ESG, soyut bir "iyi niyet" beyanından ziyade, doğrudan kurumsal strateji, risk yönetimi ve uzun vadeli finansal değer yaratma kabiliyeti ile ilişkilidir (Jo ve Harjoto, 2011). Sporda bu kavram, markaların ESG girişimlerinin tüketici davranışları üzerindeki etkisi (Ryu vd., 2025) veya kulüplerin itibar yönetimi (Mazzù vd., 2024) bağlamında incelenmeye başlanmıştır. Ancak mevcut ESG modelleri, "Sosyal" ve "Yönetişim" başlıkları altında genellikle toplumsal cinsiyet eşitliği veya finansal şeffaflık gibi klasik metriklere odaklanmakta; dijital hak ihlallerini bir sürdürülebilirlik sorunu olarak görmemektedir. Buna karşılık Yapay Zeka Etiği ve veri yönetişimi literatürü; sporda performans artırma ve yetenek keşfi gibi alanlarda kullanılan sistemlerin getirdiği spesifik sorunlara yoğunlaşır. Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), teknolojinin sporcunun refahını tehdit etmemesi gerektiğini belirterek, "birleşik bir küresel etik çerçevenin" acil bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır (Carrio Sampedro, 2023).

Bahsi geçen etik tartışmalar, Gözetim (Surveillance) ve Sporcu Veri Hakları (Athlete Data Rights) kavramlarıyla daha da derinleşmektedir. Literatürde "gözetim kapitalizmi" (surveillance capitalism) olarak kavramsallaştırılan olgu, sporcuların antrenman ve müsabaka verilerinin ötesine geçerek; uyku düzeni, kalp ritmi ve biyolojik belirteçlerinin 7/24 izlendiği bir veri ekonomisine işaret etmektedir (Bowles ve McGee, 2024). Sporcu Veri Hakları ise, giyilebilir teknolojilerle toplanan bu "biyometrik verilerin" hukuki statüsündeki belirsizliklere odaklanır (Osborne ve Cunningham, 2017). Bu noktada, verilerin mülkiyetinin kime ait olduğu sorusu literatürde sıkça sorulmaktadır: Veri sporcuya mı, kulübe mi, yoksa

lige mi aittir? (Vande Berg, 2024). Ayrıca, bu hassas verilerin, sporcuların rızası veya bilgisi dışında sözleşme müzakerelerinde pazarlık unsuru olarak kullanılması (Garlewicz, 2020) veya üniversite sporcularının (NCAA örneğinde olduğu gibi) zorla takip edilmesiyle anayasal mahremiyet haklarının ihlal edilmesi (Taylor, 2025) gibi acil sorunlar çözüm beklemektedir.

Sonuç olarak bu derlemenin temel amacı, uluslararası literatürde gelişmekte olan ancak henüz sistematik bir çerçeveye oturmamış bu kritik araştırma boşluğunu doldurmaktır. Çalışma, spor yönetimindeki sürdürülebilirlik tartışmasını yerleşik çevresel ('E') konuların ötesine taşıyarak, endüstriyi dijital çağın getirdiği 'Sosyal' ('S') ve 'Yönetişim' ('G') zorluklarıyla yüzleştirecek özgün bir kavramsal çerçeve sunmayı hedeflemektedir. Buradaki temel sav; sporcu veri yönetişimi, algoritmik şeffaflık ve dijital etik ilkelerinin, spor organizasyonlarının ESG performansının ayrılmaz, ölçülebilir ve denetlenebilir bir parçası olarak yeniden tanımlanması gerekliliğidir. Bu yaklaşım, ortaya koyduğu "Dijital ESG" kavramıyla, sporun sürdürülebilirliğinin sadece yeşil sahalarda değil, aynı zamanda dijital sunucularda da aranması gerektiğini savunmaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, farklı teorik ve ampirik kaynakları sentezleyerek incelenen konu hakkında kapsamlı bir anlayış geliştirmek ve literatürdeki kopuklukları giderecek yeni kavramsal çerçeveler önermek amacıyla "bütünleştirici literatür incelemesi" (*integrative literature review*) metodolojisini benimsemektedir (Whittemore ve Knafl, 2005). Bu yöntem, deneysel ve teorik literatürün bir arada değerlendirilmesine olanak tanıdığı için, sporda ESG ve dijital etik gibi çok disiplinli konuların sentezlenmesinde en uygun yaklaşım olarak değerlendirilmiştir.

Veri toplama süreci, konunun küresel ölçekteki teorik gelişimini ve evrensel tartışmaları yakalayabilmek amacıyla uluslararası literatürle sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda Scopus ve Web of Science (SSCI) veri tabanlarında gerçekleştirilen sistematik tarama esas alınmıştır. Buna ek olarak, yapay zeka ve dijital etik gibi hızla gelişen alanlardaki en güncel tartışmaları ve henüz hakemli dergilerde yayımlanmamış öncü çalışmaları (working papers, preprints) kapsayabilmek amacıyla Google Scholar veri tabanı ve arXiv gibi ön basım sunucuları da tarama kapsamına dahil edilmiştir. Ayrıca, konunun hukuki ve kurumsal boyutunu derinlemesine incelemek adına spor hukuku incelemeleri (law reviews) ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) gibi otorite kurumların sektörel raporları da veri setine eklenmiştir.

Taramalar sonucunda ulaşılan kaynaklar, başlık ve özet incelemesi yoluyla ön elemeye tabi tutulmuştur. İncelemeye; yalnızca spor yönetimi, sosyolojisi, hukuku veya etiği bağlamında ESG, sürdürülebilirlik, YZ ve veri yönetişimi konularını doğrudan ele alan hakemli dergi makaleleri, lisansüstü tezler ve alanın otorite kurumları tarafından yayımlanan güvenilir raporlar (örn. Carrio Sampedro 2023) dahil edilmiştir. Çalışmada, Türkiye literatüründeki boşluğu teyit etmek amacıyla yapılan taramalarda, "spor hukuku" ve "yapay zeka" kesişiminde sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmakla birlikte, doğrudan "dijital ESG" veya "sporcu veri hakları yönetişimi" başlıklarında özgün bir model önerisine rastlanmamıştır.

Bulguların sentezlenmesinde tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, literatürdeki mevcut eğilimleri ve boşlukları yansıtacak şekilde üç ana tema altında kategorize edilmiştir: (1) ESG'nin 'Çevresel' (E) boyutunun olgunlaşması, (2) 'Sosyal' (S) ve 'Yönetişim' (G) boyutlarının dijital dönüşüm karşısındaki mevcut durumu ve (3) Bir kriz alanı olarak yükselen YZ etiği ve veri yönetişimi.

BULGULAR

Bu bölümde, yapılan bütünleştirici literatür incelemesi sonucunda elde edilen veriler üç ana tema altında analiz edilmiştir. Bulgular, sporda ESG literatürünün çevresel konularda olgunlaştığını, ancak dijital dönüşümün yarattığı yeni etik ve hukuki riskleri kapsamakta yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

ESG'nin 'E' (Çevresel) Boyutu

Literatür taraması, sporda sürdürülebilirlik tartışmasının büyük ölçüde ESG'nin 'E' (Çevresel) boyutu etrafında yoğunlaştığını ve bu alanın metodolojik ve teorik açıdan "olgunlaşmış" bir araştırma sahası olarak kabul edilebileceğini göstermektedir. Bu alandaki temel çalışmalar, McCullough vd. (2016) tarafından kavramsallaştırılan "sporda çevresel sürdürülebilirliğin yeşil dalgaları" (*green waves of environmental sustainability in sport*) teorisi etrafında şekillenmiştir. Söz konusu literatür, sporun ekolojik ayak izini azaltmaya yönelik stratejilere odaklanarak, organizasyonların çevre bilincini nasıl kurumsal bir stratejiye dönüştürdüğünü incelemektedir (McCullough ve Kellison, 2017).

Güncel araştırmalar, bu teorik temelin üzerine ampirik kanıtlar inşa etmektedir. Örneğin, Cury vd. (2023) tarafından yapılan sistematik literatür incelemesi, çevresel sürdürülebilirlik politikalarının Olimpiyat spor organizasyonları gibi büyük kurumsal yapılarda nasıl standartlaştığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, literatür artık genel tartışmalardan spesifik uygulamalara yönelmiştir. Araştırmalar, stadyumlardaki "yeşil girişimlerin" (*green initiatives*) taraftar katılımı ve algısı üzerindeki pozitif etkilerini ölçümlemekte (Casper vd., 2017); spor turizmi bağlamında ise sürdürülebilirliğin destinasyon yönetimi için kritik bir faktör olduğunu vurgulamaktadır (Alashiq ve Aljuhmani, 2025).

Ayrıca, iklim değişikliğinin fiziksel aktivite üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar, hava kirliliği ve aşırı sıcakların sporcu sağlığı üzerindeki risklerini belgeleyerek, çevresel faktörlerin sadece bir "imaj" sorunu değil, aynı zamanda bir halk sağlığı meselesi olduğunu kanıtlamıştır (Bernard vd., 2021). Özetle, ESG'nin 'E' boyutu, tanımlanmış metrikleri ve oturmuş teorik çerçevesiyle spor yönetimi literatürünün en gelişmiş kanadını oluşturmaktadır.

ESG'nin 'S' (Sosyal) ve 'G' (Yönetişim) Boyutları

ESG'nin 'S' (Sosyal) ve 'G' (Yönetişim) boyutları literatürde yer almakla birlikte, mevcut çalışmaların "dijital" boyutu büyük ölçüde göz ardı ettiği ve bu kavramları 20. yüzyılın geleneksel tanımları içinde ele aldığı görülmektedir.

'S' (Sosyal) Boyutundaki Eksiklik: Literatürde 'Sosyal' boyut, ağırlıklı olarak "kurumsal sosyal sorumluluk" (Babiak ve Wolfe, 2009), "sosyal adalet" (Lawrence vd., 2024) ve ırkçılık karşıtı eylemler gibi "sporcu aktivizmi" (Brougham ve McLeod, 2023; Cooper vd., 2019) temaları altında incelenmektedir. Bu değerli çalışmalar, sporun toplumsal değişimdeki rolünü (Carless ve Douglas, 2024) veya sporcuların protesto haklarını (Teixeira da Silva. vd., 2025) analiz etse de, "dijital refah" kavramına değinmemektedir. Yani, bir sporcunun ırksal adaletsizliğe karşı duruşu 'S' kapsamında değerlendirilirken; aynı sporcunun biyometrik verilerinin izinsiz kullanımı veya algoritmik ayrımcılığa maruz kalması, mevcut ESG literatüründe bir "sosyal risk" olarak tanımlanmamaktadır.

'G' (Yönetişim) Boyutundaki Yüzeysellik: Yönetişim boyutu ise genellikle "iyi yönetim" (*good governance*), paydaş teorisi (Daugaard ve Ding, 2022) ve finansal itibar (Mazzù vd., 2024) gibi makro-yönetimsel konulara odaklanmaktadır. Spora özgü ESG modelleri geliştirmeye yönelik nadir çalışmalarda dahi dijital

farkındalık düşüktür. Örneğin, Myung (2024) tarafından profesyonel spor kulüpleri için önerilen kapsamlı ESG yönetim değeri listesinde, dijital yönetim konusu sadece "kişisel bilgilerin korunması" gibi genel ve yasal zorunluluk (compliance) düzeyinde kalan ifadelerle geçiştirilmektedir. Bu yaklaşım, yapay zeka ve büyük verinin yarattığı karmaşık etik sorunları (algoritmik hesap verebilirlik, veri mülkiyeti) kapsamakta yetersiz kalmaktadır.

Dijital Kriz

ESG'nin 'S' ve 'G' boyutları geleneksel sınırlarda kalırken, bunlarla entegre olması gereken ancak tamamen ayrı bir kulvarda ilerleyen, teknoloji odaklı acil bir kriz literatürü gelişmektedir. Bowles ve McGee (2024) tarafından yapılan kritik analiz, sporun bir "veri devrimi" yaşadığını; ancak yönetim alanının, sporun veri ekosisteminin karmaşıklığını ve sporcu verilerinin ticari sömürsünü (*exploitation*) ele almakta "geride kaldığını" (*lagging*) belirtmektedir. Bu "geride kalma" durumu, iki ana eksenle derinleşen etik ve hukuki bir boşluk yaratmaktadır:

Yapay Zeka Etiği ve Algoritmik Riskler: Uluslararası literatür sporda YZ kullanımı konusunda birleşik bir etik çerçevenin eksikliğini "acil bir mesele" olarak tanımlamaktadır (Carrio Sampedro, 2023). Tartışmalar şu noktalarda yoğunlaşmaktadır:

- **Adillik ve Önyargı:** YZ algoritmalarının, sporcu seçiminde veya performans analizinde, eğitim verilerinden kaynaklanan mevcut önyargıları (örn. ırksal veya cinsiyet temelli) pekiştirme riski bulunmaktadır (Pessach ve Shmueli, 2020).
- **Mahremiyet ve Veri Etiği:** Sporcuların sadece saha içi değil, saha dışı yaşamlarına dair (uyku, beslenme, konum) kapsamlı verilerin toplanması, sporcunun "mahremiyet hakkını" tehdit eden bir gözetim mekanizmasına dönüşmektedir (Carrio Sampedro, 2023).

Sporcu Veri Hakları ve Hukuki Belirsizlik: Giyilebilir teknolojiler aracılığıyla toplanan "Sporcu Biyometrik Verileri"nin hukuki statüsü, ESG'nin 'G' (Yönetişim) boyutunun en büyük kör noktasıdır (Vande Berg, 2024). Literatürde öne çıkan hukuki sorunlar şunlardır:

- **Anayasal Hak İhlalleri:** Özellikle ABD'deki NCAA (kolej sporları) bağlamında, üniversitelerin sporcuları takip cihazlarını giymeye zorlamasının, sporcuların vücutları üzerindeki anayasal hakları ihlal edip etmediği tartışılmaktadır (Taylor, 2025).
- **Mülkiyet ve Ticarileşme:** Vande Berg (2024) tarafından sorulan temel soru, dijital yönetişimin merkezindedir: "Üretilen biyometrik veri kime aittir; veriyi üreten sporcuya mı, cihazı sağlayan kulübe mi, yoksa lig yönetimine mi?" Bu verilerin, sporcuların rızası dışında spor bahisleri pazarında kullanılması veya sözleşme müzakerelerinde sporcu aleyhine bir "koz" olarak kullanılması, düzenlenmemiş ciddi bir ticari risk ve etik ihlal alanıdır (Garlewicz, 2020).

TARTIŞMA

Bu bütünleştirici literatür incelemesi, spor yönetimi disiplininde birbirine paralel ilerleyen ancak epistemolojik olarak birbirinden kopuk iki baskın paradigmanın varlığını ortaya koymaktadır: Bir yanda kurumsal meşruiyetin temeli haline gelen ESG çerçeveleri, diğer yanda ise sporun dijitalleşmesiyle ortaya çıkan ve literatürde "vahşi batı" olarak nitelendirilebilecek düzenlenmemiş etik krizler. Bu çalışmanın temel argümanı, bu iki literatür arasındaki diyalogun eksikliğinin, spor organizasyonlarının 21. yüzyıl risklerini bütüncül bir şekilde yönetme kapasitesini zayıflattığı yönündedir.

Sürdürülebilirlik Algısındaki Asimetri

Bulgularımız, sporda sürdürülebilirliğin büyük ölçüde "yeşil" ('E') bir mercekten görüldüğünü teyit etmektedir. McCullough vd. (2016) ve Cury vd. (2023) tarafından belgelenen bu eğilim, çevre bilincinin kurumsallaşması açısından olumlu bir gelişme olsa da sürdürülebilirlik kavramının içini "ekolojik" sınırlarla daraltma riski taşımaktadır. ESG'nin 'E' boyutu, karbon ayak izi ölçümleri, enerji verimliliği ve sertifikalı stadyumlar gibi somut ve ölçülebilir çıktılarla kendini kanıtlamıştır. Bu durum, organizasyonların "çevresel meşruiyet" kazanmasını kolaylaştırmaktadır. Buna karşılık, 'S' ve 'G' boyutları, dijital çağın getirdiği görünmez ve karmaşık tehditlere (veri sömürüsü, algoritmik ayrımcılık) karşı savunmasız kalmıştır. Literatürdeki bu "asimetrik gelişim", spor organizasyonlarının gezegeni koruma konusunda proaktif, ancak sporcunun dijital haklarını koruma konusunda reaktif ve hazırlıksız olduğunu göstermektedir.

Sosyal Sorumluluğun Dijital Dönüşümü

ESG'nin 'Sosyal' ('S') boyutu üzerine yapılan tartışmalar, Brougham ve McLeod (2023) ile Lawrence vd. (2024) tarafından ortaya konduğu üzere, ırk adaleti, toplumsal cinsiyet eşitliği ve sporcu aktivizmi gibi hayati konularda derinleşmiştir. Ancak bu sosyolojik bakış açısı, henüz "dijital eşitsizlik" ve "dijital refah" kavramlarını kapsayacak şekilde genişleyememiştir.

- **Algoritmik Ayrımcılık Bir Sosyal Adalet Sorunudur:** Teknik literatürde Pessach ve Shmueli (2020) tarafından tartışılan "algoritmik önyargı" (yapay zeka sistemlerinin belirli demografik gruplara karşı ayrımcılık yapması), özünde bir insan hakları sorunudur. Ancak mevcut spor yönetimi literatürü (Babiak ve Wolfe, 2009), bu teknik sorunu henüz bir "Kurumsal

Sosyal Sorumluluk" (KSS) başarısızlığı olarak sınıflandırmamaktadır.

- **Dijital Refah:** Carrio Sampedro (2023) raporunda vurgulandığı üzere, sporcuların zihinsel sağlığı sadece müsabaka baskısıyla değil, aynı zamanda sürekli gözetim ve dijital tacizle de tehdit altındadır. Mevcut 'S' metrikleri, sporcuyu "korunması gereken bir dijital özne" olarak tanımlamakta yetersiz kalmaktadır.

Yönetişim Paradoksu: Finansal Şeffaflıktan Veri Opaklığına

En kritik ontolojik boşluk, 'Yönetişim' ('G') boyutunda yaşanmaktadır. Güncel akademik modeller dahi, dijital yönetişimi genellikle "siber güvenlik" (verinin dış saldırılara karşı korunması) ile sınırlı tutmaktadır. Örneğin, Myung (2024) tarafından önerilen model, veri güvenliğini bir uyumluluk (compliance) sorunu olarak ele alır. Oysa Bowles ve McGee (2024) ve Vande Berg (2024)'in işaret ettiği asıl kriz, verinin güvenliği değil, verinin "mülkiyeti, ticarileşmesi ve kullanımı" üzerinedir.

- **Veri Sömürüsü:** Bir spor kulübünün, sporcusunun uyku ve biyometrik verilerini toplayıp, bu verileri sözleşme yenileme sürecinde sporcu aleyhine bir pazarlık unsuru olarak kullanması (Garlewicz, 2020); finansal yolsuzluk kadar ciddi bir etik ihlal ve yönetim zafiyetidir.
- **Hesap Verebilirlik Eksikliği:** Finansal raporlamada şeffaflığı ödüllendiren mevcut ESG sistemleri (Mazzù vd., 2024), "algoritmik hesap verebilirliği" (karar verici yapay zekanın şeffaflığı) denetim dışı bırakmaktadır. Bu durum, spor organizasyonlarını dijital bir "kara kutu"ya dönüştürme riski taşımaktadır.

Yönetişim ve Hukuki Boşluklar

Literatürdeki bu kopukluk, Bowles ve McGee (2024) tarafından "geride kalan yönetim" (*lagging governance*) olarak tanımlanan olguyu doğrulamaktadır. Teknoloji (giyilebilir cihazlar, YZ analitiği) logaritmik bir hızla ilerlerken, etik standartlar ve hukuki düzenlemeler lineer ve yavaş bir seyir izlemektedir. Taylor (2025)'in NCAA örneğinde gösterdiği gibi, mevcut yasal çerçeveler sporcunun anayasal mahremiyet haklarını korumada yetersiz kalabilmektedir. Carrio Sampetro (2023)' IOC küresel çağrısı, bu boşluğun fark edildiğini ancak henüz sistematik bir çözüm (model veya standart) üretilmediğini kanıtlamaktadır.

Sonuç olarak, bu tartışma, "Dijital ESG" kavramının bir lüks değil, zorunluluk olduğunu ortaya koymaktadır. Spor organizasyonlarının sürdürülebilirliği, sadece karbon emisyonlarını azaltmalarına değil, aynı zamanda veri odaklı bir dünyada insan onuruna ve haklarına saygılı bir dijital ekosistem kurmalarına bağlıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, spor endüstrisinin içinden geçtiği iki büyük dönüşüm dalgasını –sürdürülebilirlik (ESG) ve dijitalleşme– bütüncül bir perspektifle analiz etmiş ve bu iki alan arasında tehlikeli bir "sessizlik" olduğunu ortaya koymuştur. Ulaşılan en temel yargı şudur: Spor organizasyonları, gezegeni korumak (Çevresel) adına gösterdikleri kurumsal hassasiyeti, kendi en değerli varlıkları olan sporcuların dijital haklarını korumak adına göstermemektedir. Mevcut ESG çerçeveleri, 20. yüzyılın endüstriyel sorunlarına çözüm üretmekte başarılı olsa da 21. yüzyılın "veri odaklı" spor ekosistemini denetlemekte yetersiz kalmaktadır.

Analiz göstermiştir ki, spor endüstrisinde "sürdürülebilirlik" kavramı büyük ölçüde "yeşil" bir renge bürünmüş, ancak dijital

dünyanın getirdiği etik riskler (gözetim, veri sömürüsü, algoritmik ayrımcılık) bu şemsiyenin altına henüz girememiştir. Bir spor kulübünün karbon ayak izini sıfırlaması onu "çevresel" olarak sorumlu kılabilir; ancak aynı kulübün, yapay zeka algoritmalarıyla sporcularını 7/24 izleyip elde ettiği biyometrik verileri onların rızası dışında ticarileştirmesi, onun "sosyal" ve "yönetişimsel" olarak sürdürülemez olduğunu gösterir. Dolayısıyla bu çalışmanın nihai tespiti; dijital etiğin, bir teknoloji sorunu değil, doğrudan bir kurumsal sürdürülebilirlik sorunu olduğudur.

Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen bulgular ışığında, spor ekosisteminin geleceği için sunulabilecek temel vizyon "Dijital ESG" perspektifine geçiş yapılmasıdır. Bu bağlamda öneriler şunlardır:

Öncelikle, spor yönetiminde performans kriterleri yeniden tanımlanmalıdır. Bir spor kulübünün sosyal performansı ölçülürken, sadece toplumsal yardım projelerine değil, sporcusunu "dijital tükenmişlikten" ve "algoritmik önyargıdan" ne kadar koruduğuna da bakılmalıdır. Sporcunun zihinsel sağlığı, dijital gözetim baskısından bağımsız düşünülemez. Benzer şekilde, iyi yönetim artık sadece mali tabloların şeffaflığı demek değildir. Asıl şeffaflık, biyometrik verilerin mülkiyetinin kime ait olduğunun netleştirilmesidir.

Sektörel bazda ise kulüpler, risk yönetimi departmanlarını sadece finansal veya sakatlık risklerine değil, "veri etiği risklerine" de odaklamalıdır. Profesyonel sporcu sözleşmelerine, toplanan verilerin nerede, ne kadar süreyle ve hangi amaçla kullanılacağını netleştiren "Dijital Haklar" maddeleri eklenmelidir.

Politika yapıcılar açısından ise, genel veri koruma kanunlarının sporun performans analizi zorunluluklarını kapsamakta yetersiz kaldığı görülmektedir; bu nedenle spora özgü "Veri

Güvenliği ve Etiği" standartları lisanslama kriteri haline getirilmelidir.

Son olarak alanında uzman akademisyenler, bu teorik çerçeveyi özellikle Türkiye Süper Ligi gibi gelişmekte olan pazarlarda test etmeli ve sporcuların gözetlenmeye karşı tutumlarını inceleyerek literatürdeki "insan sesi" eksikliğini gidermelidir.

Kaynakça

Alashiq, S., ve Aljuhmani, H. Y. (2025). From Sustainable Tourism to Social Engagement: A Value-Belief-Norm Approach to the Roles of Environmental Knowledge, Eco-Destination Image, and Biospheric Value. *Sustainability*, 17(10), 4353. <https://doi.org/10.3390/su17104353>

Babiak, K., & Wolfe, R. (2009). Determinants of corporate social responsibility in professional sport: Internal and external factors. *Journal of Sport Management*, 23(6), 717–742.

Bernard, P., Chevance, G., Kingsbury, C., Baillot, A., Romain, A. J., Molinier, V., Gadais, T., & Dancause, K. N. (2021). Climate Change, Physical Activity and Sport: A Systematic Review. *Sports medicine (Auckland, N.Z.)*, 51(5), 1041–1059. <https://doi.org/10.1007/s40279-021-01439-4>

Bowles, H., & McGee, D. (2024). Sport, surveillance and the data economy: An expanding horizon for research and governance. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 16(2), 339–347. <https://doi.org/10.1080/19406940.2024.2323015>

Brougham, J. K., & McLeod, C. M. (2023). A framework for understanding internal athlete activism in college sport. *Journal of Issues in Intercollegiate Athletics*, 16(2), Article 1. <https://scholarcommons.sc.edu/jiia/vol16/iss2/1>

Carless, D., & Douglas, K. (2024). Arts-based research and social justice in sport and leisure. Lawrence, S., Hill, J. & Mowatt, R. (Ed.), içinde *Routledge Handbook of Sport, Leisure, and Social Justice* (ss. 504–517). Routledge.

Carrio Sampedro, A. (2023). *The ethics of AI in sport: Taking athletes' rights and wellbeing seriously* (Final report for the IOC Olympic Studies Centre, Advanced Olympic Research Grant Programme 2022/2023 Award). Pompeu Fabra University, Barcelona School of Management. <https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/3025522/the-ethics-of-ai-in-sport-taking-athletes-rights-and-wellbeing-seriously-alberto-carrio-sampedro?lg=en-GB>

Casper, J. M., Pfahl, M. E., & McCullough, B. P. (2017). Is going green worth it? Assessing fan engagement and perceptions of athletic department environmental efforts. *Journal of Applied Sport Management*, 9(1). <https://doi.org/10.18666/JASM-2017-V9-I1-7690>

Cooper, J. N., Macaulay C., Rodriguez S. H. (2019). Race and resistance: A typology of African American sport activism. *International Review for the Sociology of Sport*, 54(2), 151–181. <https://doi.org/10.1177/1012690217718170>

Cury, R., Kennelly, M., & Howes, M. (2023). Environmental sustainability in sport: a systematic literature review. *European Sport Management Quarterly*, 23(1), 13–37. <https://doi.org/10.1080/16184742.2022.2126511>

Daugaard, D., & Ding, A. (2022). Global drivers for ESG performance: The body of knowledge. *Sustainability*, 14(4), 2322. <https://doi.org/10.3390/su14042322>

Garlewicz, A. (2020). Athlete biometric data in soccer: Athlete protection or athlete exploitation? *DePaul Journal of Sports Law & Contemporary Problems*, 16(1). <https://via.library.depaul.edu/jslcp/vol16/iss1/2>

Jo, H., & Harjoto, M. A. (2011). Corporate governance and firm value: The impact of corporate social responsibility. *Journal of Business Ethics*, 103, 351–383. <https://doi.org/10.1007/s10551-011-0869-y>

Lawrence, S., Hill, J., & Mowatt, R. (Eds.). (2024). *Routledge Handbook of Sport, Leisure, and Social Justice* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003389682>

McCarthy, J. (2007). *What is artificial intelligence?* Stanford University. <http://www-formal.stanford.edu/jmc/whatisai/>

Mazzù, M. F., Savarese, F., Cisotta, P., Litardi, I., & Scognamiglio, E. (2024). A multiple case-study investigation on the intersection between sustainability and reputation: An impact-driven framework for sport teams. *Corporate Governance and Research & Development Studies*, 1, 51–72. <https://doi.org/10.3280/cgrds1-2024oa16792>

McCullough, B. P., & Kellison, T. B. (Ed.). (2017). *Routledge handbook of sport and the environment*. Routledge.

McCullough, B. P., Pfahl, M. E., & Nguyen, S. N. (2016). [The green waves of environmental sustainability in sport](#). *Sport in Society*. 19(7), 1040–1065.

Myung, W. (2024). *Conceptualization of ESG management values of professional sports clubs: From consumers' perspective*. Preprints. <https://doi.org/10.20944/preprints202406.1160.v1>

Osborne, B., & Cunningham, J. L. (2017). Legal and ethical implications of athletes' biometric data collection in professional sport. *Marquette Sports Law Review*, 28(1), 37–84.

Pessach, D., & Shmueli, E. (2020). Algorithmic fairness. *arXiv preprint arXiv:2001.09784*.

Russell, S. J., & Norvig, P. (2021). *Artificial intelligence: A modern approach* (4th ed.). Pearson.
http://lib.yu.am/disciplines_bk/efdd4d1d4c2087fe1cbe03d9ced67f34.pdf

Ryu, M. A., Kim, H. S., Chiu, W., & Lee, S. (2025). Impact of sports brands' activities: Are consumers willing to pay a price premium? *International Journal of Sports Marketing and Sponsorship*, 26(1), 162–180. <https://doi.org/10.1108/IJSMS-05-2024-0114>

Taylor, K. (2025, August 12). NCAA athletes' right to privacy in the digital age. *The Regulatory Review*.

Teixeira da Silva, J. A., Scelles, N., & Deutscher, C. (2025). Sport-based social justice movements and activism: a narrative review. *Sport in Society*, 1–20. <https://doi.org/10.1080/17430437.2025.2518097>

Vande Berg, J. (2024). The game-changer: Legal issues surrounding wearable technology in sports. *SMU Science ve Technology Law Review*, 27, 151–172.

Whittemore, R., & Knafl, K. (2005). The integrative review: Updated methodology. *Journal of Advanced Nursing*, 52(5), 546–553.

Zülch, H., Cruz, J., & Kirsch, B. (2021). *How is sustainability concerning ESG considered and assessed in German professional football?* (Working Paper No. 195). HHL Leipzig Graduate School of Management. <https://www.hhl.de/app/uploads/2021/11/HHL-Working-Paper-0195-Sustainability-concerning-ESG-in-German-football.pdf>

BÖLÜM 0

DİJİTAL SPOR HUKUKUNDA YASA DIŞI BAHİS OLGUSU: KÜRESEL TİPOLOJİLER, SANAL MÜSABAKALAR VE TÜRKİYE’DE YAPTIRIM REJİMİ

MUSTAFA KARADAĞ¹

FETHİ YILDIRIM²

SERDAR ORHAN³

DİLEK KARADAĞ⁴

---

¹ Doç. Dr. Mustafa KARADAĞ, Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Orcid: 0000-0001-8160-2991

² Dr. Fethi YILDIRIM, Elazığ İl Milli Eğitim. Orcid: 0000-0001-8420-0576

³Prof. Dr. Serdar ORHAN, Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Orcid: 0000-0002-7988-5045

⁴Dr. Dilek KARADAĞ, Bağımsız Araştırmacı, Elazığ. Orcid: 0000-0002-9608-168X

GİRİŞ

Spor, tarihsel ve sosyolojik gelişimi içerisinde fiziksel mükemmellik arayışı, rekabetçi oyun güdüsü (*agon*) ve toplumsal bir eğlence aracı olarak konumlanmışsa da; modern dünyada bu ontolojik köklerinin çok ötesine geçerek küresel bir finansal ekosisteme ve devasa bir endüstriyel veri ağına dönüşmüştür. Bu dönüşümle birlikte, "spor hukuku" disiplini de evrim geçirmiş; sadece sporcuların, kulüplerin ve federasyonların yetki ve sorumluluklarını düzenleyen teknik bir alan olmaktan çıkarak, Anayasa hukuku, idare hukuku, ceza hukuku, borçlar hukuku ve uluslararası hukukun (*Lex Sportiva*) kesişim noktasında yer alan, *sui generis* (kendine özgü) karakterli karma bir hukuk dalı halini almıştır (Erkiner, 2007; İstanbul Barosu, 2007).

Sporun bu kendine özgü yapısının temelinde yatan ve hukuken korunması gereken en üstün değer, "sonucun öngörülemezliği" ilkesidir. Spor ekonomisi literatürünün temel taşlarını oluşturan Rottenberg'in (1956) "Sonucun Belirsizliği Hipotezi" (*Uncertainty of Outcome Hypothesis - UOH*) ve Neale'in (1964) "Louis-Schmeling Paradoksu" ile teorize ettiği üzere; sporun ticari değerini, heyecanını ve izlenebilirliğini yaratan yegâne unsur, müsabaka sonucunun önceden kestirilemezliğidir. Bu belirsizliğin korunması, literatürde "sporun bütünlüğü" (*integrity of sports*) kavramı ile ifade edilmektedir. Avrupa Konseyi, bu alanı tehdit eden manipülasyonlarla mücadele etmek amacıyla uluslararası bağlayıcılığı olan Macolin Sözleşmesi'ni (CETS No. 215) oluşturmuş ve Türkiye de bu sözleşmenin tarafı olarak taahhüt altına girmiştir (Council of Europe, 2014).

Ancak 21. yüzyılın getirdiği dijital dönüşüm, hiper-ticarileşme ve veri odaklı ekonomi, bu "belirsizlik" ilkesini spekülative bir finansal enstrümana dönüştüren "bahis endüstrisi"ni sporun ayrılmaz, hatta bazen sporu önceleyen baskın bir parçası haline getirmiştir. Dijitalleşme, yasa dışı bahis faaliyetlerini sınır

ötesi ve yüksek hacimli bir suç ekonomisine dönüştürmüş; Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ve Uluslararası Bahis Dürüstlük Birliği (IBIA) raporlarına göre, küresel yasa dışı bahis piyasalarının yıllık hacmi 1.7 trilyon ABD Doları seviyelerine ulaşmıştır (IBIA, 2025; UNODC, 2021). Bu devasa "gölge ekonomi", sporu sadece bir rekabet alanı olmaktan çıkarıp, ulus aşırı (*transnational*) organize suç örgütleri için kripto varlıklar üzerinden işleyen küresel bir kara para aklama mekanizmasına dönüştürmüştür. Nitekim 2024 yılı itibarıyla suç örgütlerinin, izlenebilirliği daha zor olan Bitcoin yerine, TRON ağı üzerindeki USDT (Tether) gibi stabil coinleri tercih ederek aklama süreçlerini otomatize ettiği tespit edilmiştir (Elliptic, 2024).

Dijitalleşme süreci, sporun bütünlüğünü tehdit eden manipülasyon tekniklerini "sahadan" "sunucuya" (*server*) taşımış ve suçun fenomenolojisini kökten değiştirmiştir. Geleneksel "şike" (*match-fixing*) kavramı, tarihsel olarak oyuncuların veya hakemlerin müsabaka sonucunu değiştirmeye yönelik fiziksel eylemlerini ifade ederken (Huggins, 2018); günümüzde "veri manipülasyonu" (*data-fixing*) ve "hayalet maçlar" (*ghost games*) olarak adlandırılan çok daha sofistike suç tipolojileri ortaya çıkmıştır. Özellikle COVID-19 pandemisiyle hız kazanan ve bahis piyasalarındaki "içerik açlığını" (*content hunger*) doyurmak amacıyla kurgulanan hayalet maçlar; fiziksel gerçeklikte hiç oynanmamış müsabakaların, "veri gözlemcileri" (*data scouts*) veya siber saldırganlar aracılığıyla veri sağlayıcı sistemlerine (*data providers*) girilerek bahis oynatılması sürecini ifade etmektedir (Sportradar, 2020). Ukrayna'da tespit edilen "Azov Cup" vakası, organize suç örgütlerinin, yerel amatörleri kullanarak veya tamamen sanal verilerle nasıl milyonlarca dolarlık bir "hayalet turnuva" kurgulayabildiğinin en çarpıcı kanıtıdır (Anderson, 2020). Bu durum, spor hukukunda ciddi bir "epistemolojik kriz" ve "ispat sorunu" yaratmaktadır; zira ortada kolluk kuvvetlerinin inceleyebileceği fiziksel bir suç mahalli değil,

manipüle edilmiş bir dijital veri akışı söz konusudur (Holden & Edelman, 2021).

Manipülasyonun dinamikleri, spor branşlarının yapısal özelliklerine ve yönetim biçimlerine göre keskin bir ayrışma göstermektedir. Futbol gibi yüksek gözetimli (Sportradar UFDS, VAR sistemleri vb.) takım sporlarında manipülasyon organize bir ağ gerektirirken; bireysel sporlarda risk profili "Spot-Şike" (*Spot-Fixing*) lehine değişmektedir (Carpenter, 2012). Nitekim 2025 yılı Kasım ayında UFC (*Ultimate Fighting Championship*) organizasyonunda yaşanan Isaac Dulgarian vakası, bahis kaynaklı "içeriden bilgi ticareti" (*insider betting*) riskinin bireysel sporlarda ne denli ciddi boyutlara ulaştığını kanıtlamıştır (Insider Sport, 2025). Müsabaka öncesi bahis oranlarındaki anormal değişimler ve FBI'ın devreye girmesiyle sonuçlanan bu süreç, sporcunun sözleşmesinin feshedilmesi ve federal soruşturma başlatılmasıyla, sorunun sadece disiplin hukukunu değil, ceza hukukunu da ilgilendiren boyutunu gözler önüne sermiştir. Benzer şekilde, E-sporun küresel ölçekte yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan "Skin-betting" (oyun içi eşya bahsi), reşit olmayan bireyleri hedef alması nedeniyle düzenleyici boşlukları derinleştiren yeni bir risk alanı yaratmıştır (Holden vd., 2017).

Türkiye; genç nüfusu, yüksek spor ilgisi, jeopolitik konumu ve gelişmiş bankacılık altyapısı nedeniyle bu küresel tehdidin merkez üslerinden biri konumundadır. Türk hukuk sisteminde yasa dışı bahis, 7258 sayılı "Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun" ile özel bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Kanun koyucu, devletin izni olmaksızın "bahis oynatma" eylemini (m. 5/1-a), yurt dışı kaynaklı bahse erişim sağlamayı (m. 5/1-b) ve para transferine aracılık etmeyi (m. 5/1-c) hapis cezası gerektiren suçlar; "oynama" eylemini ise idari para cezası gerektiren bir kabahat olarak tanımlamıştır (*Futbol ve Diğer*

Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun, 1959).

Ancak yasal düzenlemelere rağmen, 2024 ve 2025 yıllarında patlak veren skandallar, sorunun sistemik bir çöküşe işaret ettiğini göstermektedir. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Başkanı tarafından 2025 yılı Ekim ayında açıklanan veriler, Türk futbol tarihinin en büyük krizlerinden birini ifşa etmiştir: Alt liglerde görev yapan 571 hakemden 371'inin yasa dışı bahis sitelerinde hesabı olduğu, 152'sinin aktif olarak bahis oynadığı ve bir hakemin tek başına 18.227 adet bahis işlemi gerçekleştirdiği tespit edilmiştir (TFF, 2025). Bu veriler, yasa dışı bahsin sadece dışsal bir tehdit olmadığını, sporun yargı mekanizması olan hakemlik müessesesinin içine kadar sızdığını kanıtlamaktadır. Ayrıca, İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülen "Sibergöz-40" gibi operasyonlar, yasa dışı bahis gelirlerinin "kiralık hesaplar" (*mule accounts*) ve kripto varlıklar üzerinden aklanması sürecinde "Roma Bilişim" gibi organize suç yapılarının rolünü ortaya koymuştur (İçişleri Bakanlığı, 2024).

Bu çalışma, spor hukukunun dijital çağdaki en büyük sınavı olan yasa dışı bahis ve manipülasyon olgusunu, küresel tipolojiler ve Türkiye'deki yasal rejim ekseninde bütüncül bir yaklaşımla analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada öncelikle, sanal bahislerin (RNG tabanlı oyunlar) ve e-spor müsabakalarının 7258 sayılı Kanun kapsamındaki hukuki niteliği tartışılmış; ardından "hayalet maçlar" ve "veri gözlemcisi" sorumluluğu üzerinden veri tedarik zincirindeki "kusursuz sorumluluk" (*strict liability*) ilkeleri incelenmiştir. Son olarak, Türkiye'deki güncel Yargıtay içtihatları (özellikle CMK 134. madde uyarınca dijital delillerin elde edilmesi sorunu) ve TFF disiplin soruşturmaları ışığında, mevcut yaptırım rejiminin caydırıcılığı değerlendirilerek; blokzincir tabanlı delil sistemleri ve uluslararası iş birliği mekanizmalarını (Ulusal Platform) içeren çözüm önerileri sunulmuştur.

YÖNTEM

Bu araştırma, spor hukukunun dijitalleşme süreciyle birlikte karşı karşıya kaldığı yeni suç tipolojilerini, yasal boşlukları ve yaptırım rejimlerini inceleyen nitel (*qualitative*) bir çalışmadır. Sporun bütünlüğünü tehdit eden yasa dışı bahis ve manipülasyon eylemlerinin, fiziksel sahadan dijital veri tabanlarına evrilme sürecini bütüncül bir yaklaşımla analiz edebilmek amacıyla araştırma deseninde doküman incelemesi (*document analysis*) yöntemi benimsenmiştir. Doküman incelemesi; araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan, özellikle hukuk ve kriminoloji çalışmalarında olgusal kanıtların sistematik taranmasını sağlayan temel bir yöntemdir.

Veri Toplama Süreci ve Kapsam

Araştırmanın veri seti, "amaçlı örnekleme" (*purposive sampling*) yöntemiyle belirlenen ve suçun küresel ile yerel dinamiklerini yansıtan üç ana veri havuzundan oluşturulmuştur. Dijitalleşen bahis suçlarının sınır aşan niteliği, teknolojik altyapısı ve değişen fenomenolojisi göz önüne alınarak, veri toplama sürecinde özellikle 2019-2025 yılları arasındaki güncel raporlar, teknik analizler ve yüksek yargı içtihatları merkeze alınmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen veri kaynakları aşağıda kategorize edilmiştir:

Küresel İzleme ve Yolsuzluk Raporları: Suçun uluslararası boyutunu, finansal hacmini ve değişen tipolojilerini tespit etmek amacıyla uluslararası kuruluşların raporları taranmıştır. Bu kapsamda; Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin (UNODC) küresel yolsuzluk raporları (UNODC, 2021) ve Interpol'ün mali suçlar ile şikeye yönelik stratejik analizleri (Interpol, 2021) veri setine dahil edilmiştir.

Sektörel Veri Bütünlüğü Analizleri: Bahis manipülasyonunun teknik boyutunu, özellikle "hayalet maçlar" ve "veri manipülasyonu" olgularını irdelemek üzere; spor veri sağlayıcıları ve denetim kuruluşlarının teknik raporları incelenmiştir. Bu bağlamda, Sportradar'ın şüpheli bahis hareketlerine dair analizleri (Sportradar, 2020) ve Uluslararası Bahis Dürüstlük Birliği'nin (IBIA) yıllık dürüstlük raporları (IBIA, 2025) çalışmanın teknik altyapısını oluşturmuştur.

Yargı ve Disiplin İçtihatları: Türkiye'deki yaptırım rejiminin etkinliğini ve ispat sorunlarını değerlendirmek üzere; Yargıtay 7. ve 19. Ceza Daireleri'nin, 7258 sayılı Kanun'a muhalefet suçlarına (bahis oynatma, para nakline aracılık etme) ilişkin emsal kararları (Yargıtay 7. CD, 2021; Yargıtay 19. CD, 2016) analiz edilmiştir. Ayrıca, idari yaptırımların caydırıcılığını analiz etmek adına; Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu (PFDK) ve Tahkim Kurulu'nun 2025 yılındaki bahis şikesi soruşturmalarına dair kararları (TFF, 2025) ile uluslararası düzeyde Spor Tahkim Mahkemesi (CAS) içtihatları incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, betimsel analiz (*descriptive analysis*) tekniği kullanılarak işlenmiştir. Bu kapsamda elde edilen veriler; "suçun fenomenolojik dönüşümü", "yargısal ispat sorunları" ve "sektörel risk asimetrisi" olmak üzere önceden belirlenen temalar çerçevesinde özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Analiz sürecinde, özellikle futbol gibi yüksek gözetimli (*high-surveillance*) takım sporları ile kick boks ve MMA gibi bireysel mücadele sporları arasındaki "gözetim asimetrisi" karşılaştırmalı bir yaklaşımla irdelenmiştir. Çalışma, bu analizler sonucunda; geleneksel şike kavramından veri manipülasyonuna geçişi teorik bir zemine oturtmayı ve Türkiye'deki mevcut yasal düzenlemelerin (7258 sayılı Kanun ve TCK) dijital tehditler karşısındaki uyum düzeyini ortaya koymayı hedeflemiştir.

BULGULAR

Bu çalışma kapsamında taranan küresel veri havuzu ve ulusal yargı kararları; spor bahislerindeki yasa dışı faaliyetlerin, geleneksel "saha içi şike" (*match-fixing*) eylemlerinin ötesine geçerek, teknoloji odaklı "veri manipülasyonu" (*data-fixing*) ve "sentetik müsabaka" kurgularına evrildiğini somut delillerle ortaya koymaktadır. UNODC, Interpol, IBIA ve Sportradar raporları ile Türk Yargıtay içtihatlarının senteziyle elde edilen bulgular; küresel suç örgütlerinin yasal boşlukları (*jurisdictional arbitrage*) ve teknolojik açıkları kullanarak 1.7 trilyon ABD Doları büyüklüğünde, denetim dışı bir "gölge ekonomi" yarattığını kanıtlamaktadır (UNODC, 2021). Araştırma bulguları; suçun değişen fenomenolojisi, sektörel risk asimetrisi, dijital finansman tipolojileri ve yargısal ispat sorunları olmak üzere dört ana eksenle detaylandırılmıştır.

Suçun Fenomenolojik Dönüşümü: "Hayalet Maçlar" ve Epistemolojik Kriz

Literatür taramasındaki en çarpıcı bulgu, suç örgütlerinin artık müsabaka sonucunu manipüle etmekle yetinmeyip, "müsabakanın varlığını" simüle etmeye başlamalarıdır. Spor bahisleri tarihindeki en distopik dolandırıcılık türü olan ve "Hayalet Maç" (*Ghost Game*) olarak adlandırılan bu olgu; sporun fiziksel gerçekliğinden koparılarak tamamen veri akışına indirgenmesini temsil etmektedir (Anderson, 2020; Sportradar, 2020). Bu dönüşümün temel parametreleri aşağıda Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1: Suç Fenomenolojisindeki Dönüşüm

Özellik	Geleneksel Şike (Match-Fixing)	Yeni Nesil Manipülasyon (Data-Fixing & Ghost Games)
Eylem Alanı	Fiziksel Saha (Stadyum/Salon)	Dijital Sunucular ve Veri Akışı
Fail Profili	Sporcu, Hakem, Antrenör	Veri Gözlemcisi (Scout), Hacker, Yazılımcı
Manipülasyon Yöntemi	Kasıtlı Hata, Kırmızı Kart, Gol Yeme	Hayalet Maç Kurgusu, Gecikmeli Veri Aktarımı,
Hukuki Niteliği	Spor Suçu (7258 Sayılı Kanun)	Nitelikli Dolandırıcılık (TCK 158/1-f) / Bilişim Suçu
İspat Aracı	Kamera Kaydı, İletişim Tespiti	Dijital Log Kayıtları, IP Çakışmaları, Veri Analizi

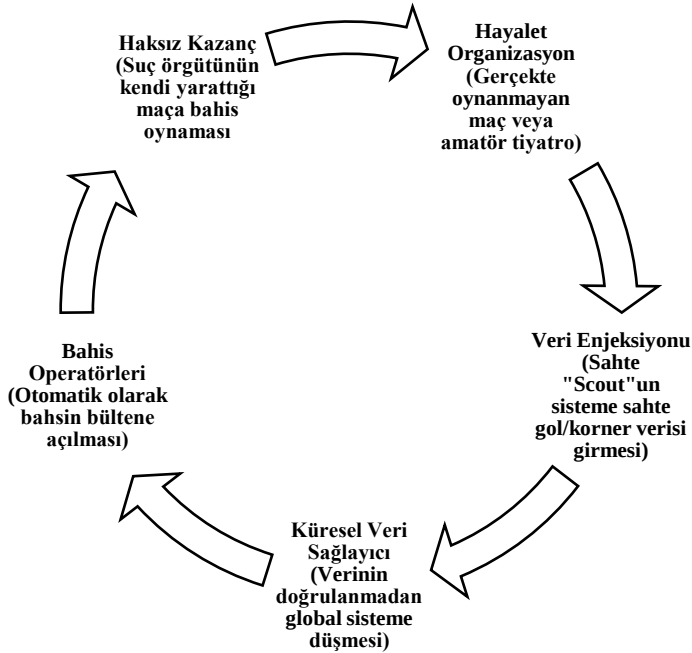
Kaynak: Sportradar (2020), Anderson (2020) ve Yargıtay 15. Ceza Dairesi (2019) kararları ile çalışmadaki veriler esas alınarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu vakalarda, bahis operatörlerine anlık veri sağlayan sistemlere (*data feeds*), fiziksel gerçeklikte hiç oynanmamış müsabakaların verileri girilmektedir. Hayalet maçların yanı sıra, fiziksel müsabakalarda da 'zaman' olgusu manipüle edilmektedir. Avustralya hükümetinin raporladığı 'Courtsiding' (Saha Kenarı Bahisçiliği) eylemlerinde; stadyumdaki izleyiciler, canlı yayın ile gerçek zaman arasındaki birkaç saniyelik gecikmeyi (latency) fırsata çevirerek, gol veya sayı verisi henüz bahis sistemine düşmeden bahis yapmakta ve haksız kazanç elde etmektedir (Sport Integrity Australia, 2022). Araştırma bulguları, bu suç tipolojisinin iki farklı varyasyonunu ortaya koymaktadır:

Sanal Veri Enjeksiyonu (Virtual Data Injection): COVID-19 pandemisi sırasında Ukrayna'da tespit edilen "Azov Cup" vakasında olduğu gibi; veri şirketlerine "resmi hazırlık maçı" olarak bildirilen turnuvanın aslında yerel amatörler tarafından oynanan kurgusal bir organizasyon olduğu, ancak sisteme girilen sahte verilerle Asya bahis pazarlarında milyonlarca dolarlık hacim yaratıldığı anlaşılmıştır (Sportradar, 2020; UNODC, 2021).

Teatral Kurgu (Theatrical Staging): Hindistan'ın Gujarat eyaletinde 2022 yılında ortaya çıkarılan "Fake IPL" (Sahte Hindistan Premier Ligi) vakası, hayalet maçların bazen fiziksel bir "tiyatro" ile desteklendiğini göstermektedir. Bir çiftlik arazisine kurulan sahada, kriketçi forması giydirilmiş işçilerle kurgulanan sahte maçlar, arka plana eklenen "tarafar sesi efektleri" ve telsizle yönetilen sahte hakemler aracılığıyla YouTube üzerinden canlı yayınlanmış; Telegram kanalları üzerinden Rus bahisçiler hedef alınmıştır (BBC News, 2022; The Guardian, 2022).

Şekil 1: "Hayalet Maç" Dolandırıcılık Döngüsü

Kaynak: BBC News (2022) ve Sportradar (2020) raporlarında belirtilen dolandırıcılık tiyolojileri temel alınarak kurgulanmıştır.

Hukuksal açıdan bu durum ciddi bir "epistemolojik kriz" ve "ispat sorunu" yaratmaktadır (Holden & Edelman, 2021). Ortada

manipüle edilecek gerçek bir spor müsabakası bulunmadığından, eylem 7258 sayılı Kanun kapsamındaki "spor suçu" tanımından ziyade, TCK m. 158/1-f kapsamında "bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle nitelikli dolandırıcılık" vasfıyla değerlendirilmektedir.

Sektörel Manipülasyon Asimetrisi: Takım ve Bireysel Spor Ayrımı

Veri havuzundaki analizler, manipülasyon yöntemlerinin spor branşının "takım" veya "bireysel" olma niteliğine göre keskin bir şekilde ayrıştığını göstermektedir. Bu yapısal farklılıklar ve risk profilleri aşağıda Tablo 2'de karşılaştırmalı olarak sunulmuştur.

Tablo 2: Spor Branşlarına Göre Manipülasyon Riski Analizi

Değişken	Takım Sporları (Futbol vb.)	Bireysel Sporlar (Kick Boks, MMA, Tenis)
Organizasyon Yapısı	Çoklu Aktör (Kaleci, Defans vb. anlaşmalı olmalı)	Tekil Aktör (Sporcu tek başına sonucu belirleyebilir)
Tespit Edilebilirlik	Yüksek (Panoptikon Gözetimi- VAR, Sportradar UFDS)	Düşük (Karanlık Noktalar- "Kötü gününde" süsü verilebilir)
Baskın Suç Tipi	Maç Sonucu Şikesi (Match-Fixing)	Nokta Atışı Şike (Spot-Fixing)
Güncel Örnek (2025)	TFF Hakem Yapılanması Skandalı	UFC Isaac Dulgarian Vakası

Kaynak: Carpenter (2012), TFF (2025) Disiplin Kurulu verileri ve Insider Sport (2025) raporları derlenerek hazırlanmıştır.

Futbol ve Organize Suç Ağı: Küresel bahis hacminin %39'unu oluşturan futbolda (IBIA, 2025), şike eylemi çoklu aktör (kaleci, defans, hakem) iş birliğini gerektirdiğinden organize suç yapısı zorunludur. Türkiye'de 2025 yılında patlak veren bahis skandalı, sorunun "bireysel sapma"dan ziyade sistematik bir ağ olduğunu kanıtlamıştır. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından yürütülen soruşturmada, alt liglerde görev yapan 571 hakemden 371'inin yasa dışı bahis sitelerinde hesabı olduğu,

bunlardan 152'sinin aktif olarak bahis oynadığı ve bir hakemin kendi yönettiği maçlar dahil olmak üzere 18.227 adet bahis işlemi gerçekleştirdiği tespit edilmiştir (TFF, 2025; Ajansspor, 2025). Bu veriler, 7258 sayılı Kanun'un caydırıcılığının ekonomik faktörler karşısında yetersiz kaldığını göstermektedir.

Bireysel Sporlar ve Spot-Şike (Spot-Fixing): Buna karşın Kick Boks, MMA ve Tenis gibi bireysel sporlarda risk profili, tek bir sporcunun inisiyatifiyle sonucun belirlenebildiği "Spot-Fixing" (Nokta Atışı Şike) lehine işlemektedir (Carpenter, 2012). Bir futbolcunun kendi kalesine gol atması şüphe çekerken; bir dövüşçünün "belirli bir rauntta gardını düşürmesi" veya "savunma zafiyeti göstermesi" sporun doğal akışı gibi algılanabilmekte, bu da tespiti zorlaştırmaktadır (Hill, 2010; Forrest vd., 2008).

Ancak bu tespit zorluğuna rağmen, sektörün öncü organizasyonları denetimlerini sıkılaştırmaktadır. Örneğin, Glory Kickboxing organizasyonu, 2025 yılında yayımladığı yaptırım listesiyle, dopingin yanı sıra 'dürüstlük ihlalleri' (integrity violations) gerekçesiyle şüpheli görülen sporculara ağır men cezaları getirerek bu alandaki 'karanlık noktaları' aydınlatmaya çalışmaktadır (**Glory Kickboxing, 2025**).

Araştırmada incelenen UFC (*Ultimate Fighting Championship*) örnekleri, "içeriden bilgi ticaretinin" (*insider betting*) dövüş sporlarında yarattığı riski somutlaştırmaktadır. MMA antrenörü James Krause'un sporcuların sakatlık bilgilerini sızdırması ve Kasım 2025'te UFC dövüşçüsü Isaac Dulgarian'ın maçı öncesinde bahis oranlarında yaşanan anormal değişimler (-240'tan -160'a ani düşüş), FBI soruşturmasını tetiklemiş ve sporcuların sözleşmelerinin feshine yol açmıştır (Insider Sport, 2025; The Guardian, 2025).

Finansal Aklama Tipolojileri: Kripto Varlıklar ve "Mule" Hesaplar

Araştırma bulguları, yasa dışı bahis gelirlerinin aklanmasında geleneksel bankacılık sisteminden kripto varlıklara doğru radikal bir kayış olduğunu göstermektedir. MASAK ve UNODC raporları, suç örgütlerinin izlenebilirliği düşük ve transfer hızı yüksek olduğu için Bitcoin yerine USDT (Tether) stabil coinini ve TRON (TRC-20) ağını tercih ettiğini doğrulamaktadır (Elliptic, 2024; MASAK, 2024). Kamboçya merkezli "Huione Group" üzerinden yürütülen milyarlarca dolarlık trafik, kripto varlıkların sınır aşan suçların ana finansman aracı olduğunu kanıtlarken; Türkiye'de 22 Mayıs 2024 tarihinde gerçekleştirilen "Sibergöz-40 operasyonlarında, Roma Bilişim çetesinin yaklaşık 10 milyar TL (300 milyon USD) işlem hacmine ulaştığının tespit edilmesi ve nakdi varlıklarına el konulması, yerel bahis çetelerinin bu küresel ağa ne denli büyük bir finansal kapasiteyle entegre olduğunu kanıtlamıştır (İçişleri Bakanlığı, 2024).

Türkiye özelinde ise finansal tabanı "Mule Account" (Katırcı/Kiralık Hesap) sistemi oluşturmaktadır. Genellikle öğrenciler veya dar gelirli vatandaşlar adına elektronik para kuruluşları (Papara, Payfix vb.) nezdinde açılan bu hesaplar, suç gelirlerinin toplanması ve parçalanması (*smurfing*) amacıyla kullanılmaktadır. Yargıtay kararları, hesaplarını "bilerek veya bilmeyerek" kullandıran kişilerin, 7258 sayılı Kanun'un 5/1-c maddesi (para nakline aracılık) uyarınca 3 ila 5 yıl hapis cezası ile cezalandırıldığını göstermektedir (Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 2016).

Yargısal Sorunlar: Dijital Delil Güvenliği ve "Yargı Yetkisi Arbitraji"

Türk yargı pratiğine ilişkin bulgular iki temel sorun alanına işaret etmektedir:

CMK 134 ve Yasak Delil Sorunu: Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin emsal kararları incelendiğinde; kolluk kuvvetlerinin bahis operasyonlarında ele geçirdiği dijital materyallerde (bilgisayar, telefon), mahkeme kararı olmaksızın veya olay yerinde 'imaj alma' (forensic imaging) işlemi yapılmaksızın gerçekleştirilen incelemelerin 'yasak delil' kabul edildiği görülmektedir (Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 2016). Dijital verilerin sonradan değiştirilebilir niteliği nedeniyle oluşan bu usul hataları, maddi gerçeklik ortada olsa dahi birçok sanığın beraat etmesine yol açmaktadır.

Yargı Yetkisi Arbitraji (Jurisdictional Arbitrage): Bulgular, suç örgütlerinin sunucularını denetimin zayıf olduğu bölgelerde barındırarak yargı yetkisi karmaşası yarattığını göstermektedir. Türk mahkemeleri, sunucusu yurt dışında olan siteler için 7258 sayılı Kanun'un 5/1-b maddesi (yurt dışı erişim sağlama) ile 5/1-a maddesi (yerel oynatma) arasındaki ayrımı yapmakta zorlanmakta; teknik bilirkişi raporlarındaki belirsizlikler, 'şüpheden sanık yararlanır' ilkesi gereği sanıkların daha hafif ceza gerektiren maddelerden hüküm giymesine neden olmaktadır (Yargıtay 7. Ceza Dairesi, E. 2021/15525).

Uluslararası Normlar ve "Sanal Spor" Ayrımı

Bulgular, sanal bahislerin (RNG - *Random Number Generator*) yasal statüsünün ciddi bir güvenlik asimetrisi barındırdığını göstermektedir. Türkiye'de yasal platformlarda (İddaa, Nesine) sunulan "Sanal Futbol Ligi" gibi oyunlar devlet denetiminde iken (*Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun*, 1959); yasa dışı sitelerdeki sanal bahisler herhangi bir denetime tabi değildir. Bu durum, yazılımın "Kasa Kazanır" (*House Edge*) oranlarının manipülasyona açık olması sonucunu doğurmakta ve oyuncular için yasal yaptırım riskinin yanında, yazılımsal hileler yoluyla dolandırıcılık mağduru olma riskini de beraberinde getirmektedir (Turner, 2011).

TARTIŞMA

Bu çalışma, sporun dijitalleşmesiyle birlikte yasa dışı bahis ve manipülasyon suçlarının, geleneksel "sonuç odaklı şike" (*match-fixing*) eylemlerinden, teknoloji tabanlı "veri manipülasyonu" (*data-fixing*) ve "sentetik gerçeklik" üretimine doğru evrildiğini ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, küresel literatürdeki teorik tartışmalar, Türkiye'deki yasal uygulamanın (7258 sayılı Kanun) sınırları ve uluslararası spor tahkiminin (CAS) standartları ekseninde aşağıda beş ana başlık altında derinlemesine tartışılmıştır.

Normatif Bir Boşluk Olarak "Sanal" ve "Hayalet" Müsabakalar

Araştırma bulgularımız, spor bahislerinde "fiziksel" ve "sanal" ayrımının giderek belirsizleştiğini ve bu durumun mevcut ceza hukuku normlarında ciddi bir "tipiklik" (*typicity*) sorunu yarattığını göstermektedir. Özellikle "Hayalet Maçlar" (*Ghost Games*), sporun ontolojik temelini sarsan bir olgu olarak hukuk sistemini çaresiz bırakmaktadır.

Bir müsabakanın fiziksel gerçeklikte hiç oynanmadığı halde, veri gözlemcileri (*data scouts*) veya siber saldırganlar aracılığıyla veri sistemlerine girilerek bahis oynatılması, Türk Ceza Kanunu (TCK) anlamında "spor müsabakasına şike karıştırma" suçunu oluşturmamaktadır. Çünkü 7258 sayılı Kanun'un lafzı ve ruhu, "fiilen gerçekleşen bir spor müsabakasını" esas almaktadır. Eğer ortada bir müsabaka yoksa, "müsabakanın sonucunu etkilemek" fiili de hukuken işlenemez ve bu durum doktrinde "işlenemez suç" tartışmalarını beraberinde getirir (Holden & Edelman, 2021). Yargıtay 15. Ceza Dairesi'nin (2019) kararları ışığında bu eylem, spor suçu olmaktan ziyade TCK m. 158/1-f kapsamında "bilgi sistemlerinin kullanılması suretiyle nitelikli dolandırıcılık" vasfını taşımaktadır.

Buna ek olarak, yasa dışı sitelerde yaygınlaşan RNG (*Random Number Generator*) tabanlı "Sanal Futbol" veya "Sanal Yarış" gibi oyunlar, spor hukuku ile kumar hukuku arasındaki sınırları bulanıklaştırmaktadır. Yasal bahisçilerde (İddaa, Nesine) devlet denetiminde olan bu algoritmalar, yasa dışı sitelerde manipüle edilebilir yazılımlara dönüşmektedir. Literatürde, bu tür yazılımsal hilelerin "spor suçu" kapsamından çıkarılarak, doğrudan 'siber suç' ve 'tüketici dolandırıcılığı' olarak tasnif edilmesi gerektiği savunulmaktadır (Holden & Edelman, 2021).

Türkiye'deki yasal mevzuatın, "spor müsabakası" tanımını e-spor ve sanal simülasyonları da kapsayacak şekilde genişletmesi veya bu alanlar için *sui generis* (kendine özgü) bir düzenleme getirmesi elzemdir.

Sektörel Asimetri: Futbolda "Panoptikon", Dövüş Sporlarında "Karanlık Noktalar"

Çalışma, takım sporları ile bireysel sporlar arasındaki "denetim asimetrisi"nin suçun niteliğini belirlediğini göstermektedir. Futbol, Sportradar'ın UFDS (*Universal Fraud Detection System*) gibi gelişmiş izleme sistemleri ve VAR teknolojisi sayesinde, Foucault'nun "Panoptikon" metaforuna benzer bir gözetim altındadır. Bu yoğun gözetim, 2025 Türk Futbolu Bahis Skandalı'nda görüldüğü üzere, suç örgütlerini üst liglerden ziyade, gözetimin zayıf olduğu alt liglere (2. ve 3. Ligler) ve amatör kümeye itmektedir. Kriminolojide "Balon Etkisi" (*Balloon Effect*) olarak bilinen bu durum, baskının olduğu yerden suçun daha az dirençli alanlara kaymasını açıklamaktadır (Carpenter, 2012; TFF, 2025).

Öte yandan, Kick Boks, MMA ve Boks gibi mücadele sporlarında risk, "Spot-Şike" (*Spot-Fixing*) üzerinden bireyselleşmiştir. Bir futbolcunun kendi kalesine gol atması şüphe çekerken; bir kick boksçunun "belirli bir rauntta gardını düşürmesi" veya "yorgunluk emareleri göstererek nakavt olması", dışarıdan

bakıldığında sporun doğal akışı gibi algılanabilmekte, bu da tespiti zorlaştırmaktadır. UFC'deki James Krause ve 2025 yılındaki Isaac Dulgarian vakaları, "içeriden bilgi ticaretinin" (örneğin sakatlık bilgisinin sızdırılması) dövüş sporlarında nasıl bir manipölasyon aracına dönüştüğünü kanıtlamaktadır (Insider Sport, 2025; The Guardian, 2022). WADA'nın (Dünya Anti-Doping Ajansı) yasaklılar listesindeki maddeler üzerine kurulu denetim mekanizması, bahis kaynaklı "performans düşürme" (*tanking*) eylemlerini tespit etmekte yetersiz kalmaktadır. Doping, performansı artırmayı hedeflerken; bahis şikesi genellikle performansı düşürmeyi (*underperformance*) gerektirir ve mevcut biyolojik pasaport sistemleri bu negatif sapmayı ölçemez (Forrest vd., 2008; Hill, 2010).

Türk Yargı Pratiğinde "İspat Krizi" ve Dijital Delil Standartları

Türkiye'de 7258 sayılı Kanun'un uygulanmasında, özellikle "delil hukuku" açısından ciddi bir kriz yaşanmaktadır. Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin yerleşik içtihatlarına göre, yasa dışı bahis suçlarında ele geçirilen dijital materyallerin (bilgisayar, telefon) delil olarak kabul edilebilmesi için CMK 134. madde uyarınca "hakim kararı" ve "olay yerinde imaj alma" şartlarının kümülatif olarak gerçekleşmesi gerekmektedir (Yargıtay 7. Ceza Dairesi, 2021). Ancak saha pratiğinde kolluk kuvvetlerinin teknik yetersizlikler veya acele işlem nedeniyle bu prosedürlere uymadığı durumlar, "yasak delil" teorisi gereği sanıkların beraat etmesine yol açmaktadır.

Ayrıca, UEFA ve CAS (Spor Tahkim Mahkemesi) içtihatlarında uygulanan "Comfortable Satisfaction" (Vicdani Kanaat/Rahatlatıcı Tatmin) ispat standardı ile Türk Ceza Hukuku'ndaki "Şüpheden Sanık Yararlanır" (*In Dubio Pro Reo*) ilkesi arasında bir çatışma mevcuttur. CAS, *Fenerbahçe SK v. UEFA* (2013) ve *Pobeda* (2009) kararlarında, bahis analiz raporlarını (*Betting Monitoring Reports*) şikenin ispatı için yeterli

"karine" sayarken; Türk ceza mahkemeleri, somut iletişim tespiti (tapeler) veya para transferi (MASAK raporu) olmaksızın sadece bahis oranlarındaki anormalliğe dayanarak mahkumiyet hükmü kurmaktan kaçınmaktadır (Azkanar, 2017; CAS 2013/A/3256). Bu ikili yapı, bir eylemin disiplin hukukuna göre "şike", ceza hukukuna göre "delil yetersizliği" ile sonuçlanmasına neden olan bir hukuki belirsizlik yaratmaktadır.

Finansal Aklama ve Sınır Aşan Yargı Sorunu

Bulgularımız, yasa dışı bahis ekosisteminin finansal omurgasının "Kripto Varlıklar" (özellikle USDT/Tether ve Tron ağı) ve "Kiralık Hesaplar" (*mule accounts*) üzerine kurulduğunu göstermektedir. Suçun işlendiği sunucuların yurt dışında (örneğin Filipinler veya Malta), mağdurların ve paranın Türkiye'de, aklama işleminin ise blok zincir üzerinde gerçekleşmesi, klasik "suç yeri" (*locus delicti*) kavramını anlamsızlaştırmaktadır (Elliptic, 2024; UNODC, 2024).

Türk yargısı, 7258 sayılı Kanun'un 5/1-b maddesi (yurt dışı erişim sağlama) ile 5/1-a maddesi (oynatma) arasındaki ayrımı yapmakta zorlanmaktadır. Bir web sitesinin sunucusunun yurt dışında olması, organizasyonun yurt dışı kaynaklı olduğunu kanıtlamaya yetmemektedir.

Bu durum, sanıkların daha ağır cezayı gerektiren 5/1-b yerine, daha hafif ceza ile 5/1-a'dan yargılanmasına yol açmaktadır (Yargıtay 19. Ceza Dairesi, 2016). Uluslararası işbirliği olmadan, sadece ulusal yasalarla bu küresel ağın çökertilmesi imkansızdır. Bu noktada, Türkiye'nin de imzacısı olduğu Macolin Sözleşmesi'nin öngördüğü 'Ulusal Platform' yapısının bir an önce aktif hale getirilmesi ve ülkeler arası anlık veri paylaşımının sağlanması gerekmektedir (Interpol, 2021).

Gelecek Perspektifi: Yapay Zeka Tehdidi

Tartışmanın son boyutu, teknolojinin getirdiği yeni risklerdir. Bulgular kısmında değinilen, yapay zeka ile üretilen sahte sporcuların veya maç görüntülerinin "canlı yayın" gibi sunulması (*Deepfake Live Streaming*), bahis manipülasyonunun gelecekteki en büyük tehdidi olmaya adaydır. 2024 yılında Sky News sunucularının deepfake videolarının yasa dışı kumar uygulamalarını tanıtmak için kullanılması, bu tehlikenin sadece teorik olmadığını kanıtlamıştır (Sky News, 2024).

Hukuk sistemleri, "görüntünün delil niteliğini" kaybettiği bir "Post-Truth" (hakikat sonrası) döneme hazırlıklı değildir. Bir maçın gerçekten oynanıp oynanmadığını ispatlamak için artık video kaydı yeterli olmayacaktır. Bu durum, veri sağlayıcı şirketlerin (Sportradar, Genius Sports vb.) sundukları verinin doğruluğundan "Kusursuz Sorumlu" (*strict liability*) tutulmasını ve veri tedarik zincirinin blokzincir teknolojisiyle (*immutable ledger*) güvence altına alınmasını zorunlu kılmaktadır (Rodenberg, 2020). Veri, artık sadece bir istatistik değil, hukuki bir "ürün"dür ve ayıplı mal (hatalı/manipüle veri) durumunda ürün sorumluluğu doktrini devreye girmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, sporun dijitalleşme ve hiper-ticarileşme süreciyle birlikte yasa dışı bahis ve manipülasyon suçlarının geçirdiği yapısal dönüşümü incelemiş; suçun ağırlık merkezinin fiziksel sahadan dijital veri sunucularına kaydığını ortaya koymuştur. Çalışmanın genelinden çıkarılan en temel sonuç; sporun ontolojik temelini oluşturan "sonucun belirsizliği" ilkesinin, günümüzde "*Hayalet Maçlar*" ve "*Sentetik Veri Üretimi*" yoluyla sistematik bir saldırı altında olduğudur. Artık karşımızda, sadece hakemi veya kaleciyi ayarlayarak yapılan geleneksel bir şike değil,

müسابakanın varlığını dahi simüle edebilen, fiziksel gerçeklikten kopmuş bir suç teknolojisi bulunmaktadır. Sporun gerçeği, stadyumda dökülen ter değil, bahis ekranlarına yansıyan kodlar haline gelmiştir. Bu durum, hukuk sistemlerinin korumaya çalıştığı "sporun bütünlüğü" kavramını anlamsızlaştırmakta ve ciddi bir normatif boşluk yaratmaktadır.

Türkiye özelinde yapılan incelemeler göstermektedir ki; 7258 sayılı Kanun, hapis cezaları bakımından caydırıcı bir metin olsa da dijital çağın getirdiği yeni suç tiplerini (sanal bahisler, e-spor manipölasyonları) ve aklama yöntemlerini (kripto varlıklar) kapsamakta yetersiz kalmaktadır. Özellikle yargılama aşamasında, dijital delillerin elde edilmesindeki usul hataları ve suçun sınır aşan niteliği, fiili bir cezasızlık alanı doğurmaktadır. Mücadele artık sadece polisiye tedbirlerle değil, teknolojik altyapı ve uluslararası hukuk iş birliği ile yürütölmek zorundadır.

Öneriler

"Spor müsabakası" kavramı, fiziksel bir stadyum veya atlet şartı aranmaksızın; E-Spor organizasyonlarını, sanal ligleri ve simölasyon tabanlı yarışları da kapsayacak şekilde mevzuatta yeniden tanımlanmalıdır. Hukuk, teknolojinin yarattığı sanal gerçekliği tanımalı ve denetim altına almalıdır.

Bahis operatörlerine anlık veri akışı sağlayan küresel veri şirketleri, sundukları verinin doğruluğundan hukuken 'kusursuz sorumlu' tutulmalıdır. Bu sorumluluk rejimi, Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 66'da düzenlenen 'Adam Çalıştıranın Sorumluluğu' ve modern hukuktaki 'Ürün Sorumluluğu' doktrini kıyasen uygulanarak mevzuata entegre edilmelidir.

Manipölasyon riskini ve delil karartmayı teknik olarak imkansız kılmak adına; profesyonel müsabakaların skor, süre ve kart verileri, geriye dönük değıştirilemez blokzincir ağlarına

kaydedilmelidir. Böylece yargılama aşamasında verinin kaynağı ve zaman damgası, tartışmasız kesin delil niteliği kazanacaktır.

Spor hukuku, bilişim suçları ve finansal aklamayı (AML) birbirinden bağımsız alanlar olarak değil, iç içe geçmiş bir suç ekosistemi olarak ele alacak, teknik kapasitesi yüksek "Spor ve Bahis Suçları İhtisas Mahkemeleri" kurulmalıdır.

Ceza yargılamasındaki "şüpheden sanık yararlanır" ilkesi saklı kalmak kaydıyla; idari ve disiplin soruşturmalarında (Federasyon nezdinde), uluslararası standartlara uygun olarak "bahis analiz raporları" ve "istatistiksel sapmalar" yaptırım için yeterli karine sayılmalıdır.

Macolin Sözleşmesi'nin öngördüğü üzere; Emniyet, MASAK, Spor Federasyonları ve yasal bahis operatörleri arasında bürokrasiden arındırılmış, anlık veri paylaşımına dayalı bir "Ulusal İhbar ve Mücadele Platformu" tam kapasiteyle faaliyete geçirilmelidir.

Kaynakça

Ajansspor. (2025, 27 Ekim). *Türk futbolunda tarihi bahis soruşturması: 371 hakem disipline sevk edildi.* <https://ajansspor.com/haber/turk-futbolunda-deprem>

Anderson, J. (2020, 6 Ağustos). Ghost matches are not at all common. *The Week*.

Azkanar, O. (2017). Illegally obtained evidence in match-fixing cases: The Turkish perspective. Asser International Sports Law Blog.

BBC News. (2022, 11 Temmuz). Fake IPL: The cricket league that duped Russian bettors.

Carpenter, K. (2012). Match-fixing: The biggest threat to sport in the 21st century?. *International Sports Law Review*, 2, 13-24.

CAS 2013/A/3256 Fenerbahçe Spor Kulübü v. UEFA.

Council of Europe. (2014). Council of Europe convention on the manipulation of sports competitions (CETS No. 215). Magglingen/Macolin.

Elliptic. (2024). Typologies report 2024: Crypto money laundering in gambling. Elliptic Enterprises.

Erkiner, K. (Ed.). (2007). *Spor hukuku dersleri*. Kadir Has Üniversitesi Yayınları.

Forrest, D., McHale, I., & McAuley, K. (2008). Say it ain't so: Betting-related malpractice in sport. *International Journal of Sport Finance*, 3(3), 156.

Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun. (1959, 29 Nisan). *T.C. Resmi Gazete* (Sayı: 10195).

Glory Kickboxing. (2025). Sanctions announcements: Anti-doping and integrity violations.

Hill, D. (2010). *The fix: Soccer and organized crime*. McClelland & Stewart.

Holden, J. T., & Edelman, M. (2021). Regulatory & legal issues in sports gambling. *Wisconsin Law Review*, 2021(2).

Holden, J. T., Rodenberg, R. M., & Kaburakis, A. (2017). Esports corruption: Gambling, doping, and global governance. *Maryland Journal of International Law*, 32(1), 236–273.

Huggins, M. (2018). Match-fixing: A historical perspective. *International Journal of the History of Sport*, 35(2), 123-140. <https://doi.org/10.1080/09523367.2018.1476341>

IBIA. (2025). *2024 Integrity report*. International Betting Integrity Association.

Insider Sport. (2025, 3 Kasım). UFC Vegas 110: Dulgarian released amid match-fixing allegations.

Interpol. (2021). Financial crime and corruption in sport.

İstanbul Barosu. (2007, Mayıs). *Spor hukuku özel sayısı*. İstanbul Barosu Dergisi.

İçişleri Bakanlığı. (2024, 22 Mayıs). *34 İlde "Sibergöz-40" operasyonlarında 181 şüpheli yakalandı*. Erişim adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/sibergoz-40-operasyonlari-ile-181-supheli-yakalandi>

MASAK. (2024). Faaliyet raporu 2023: Yasa dışı bahis ve kripto varlık analizi. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı.

Neale, W. C. (1964). The peculiar economics of professional sports: A contribution to the theory of the firm in sporting

competition and in market organization. *The Quarterly Journal of Economics*, 78(1), 1-14. <https://doi.org/10.2307/1880543>

Rodenberg, R. M. (2020). Regulating sports gaming data. *UNLV Gaming Law Journal*, 11(1).

Rottenberg, S. (1956). The baseball players' labor market. *Journal of Political Economy*, 64(3), 242-258.

Sky News. (2024). I was deepfaked into advertising an illegal casino hidden on the App Store.

Sport Integrity Australia. (2022). *Courtsiding fact sheet*. Australian Government.

Sportradar. (2020). *Ghost games: An explanation*. Sportradar Integrity Services.

TFF. (2025). Tahkim kurulu kararları: Bahis soruşturması kapsamında verilen cezalar. Türkiye Futbol Federasyonu.

The Guardian. (2022, 9 Aralık). UFC has been rocked by a betting scandal – and it's a self-inflicted wound.

The Guardian. (2022, 11 Temmuz). Cricket: Fake IPL tournament on farm dupes Russian gamblers.

The Guardian. (2025, 5 Kasım). UFC FBI investigation Dulgarian betting scandal.

Turner, N. E. (2011). Volatility, House Edge and Prize Structure of Gambling Games. *Journal of Gambling Studies*, 27(4), 607-623.

UNODC. (2021). *Global report on corruption in sport*. United Nations Office on Drugs and Crime.

UNODC. (2024). Casinos, money laundering, underground banking, and transnational organized crime in East and Southeast Asia. United Nations Office on Drugs and Crime.

Yargıtay 7. Ceza Dairesi. (2021). *Esas No: 2021/15525, Karar No: 2021/10533*. Yargıtay Karar Arama.

Yargıtay 15. Ceza Dairesi. (2019). Nitelikli dolandırıcılık ve bilişim suçları içtihatları.

Yargıtay 19. Ceza Dairesi. (2016). *Bilişim suçlarında dijital delillerin elde edilmesi ve CMK 134 uygulaması*. (Esas No: 2015/19952, Karar No: 2016/17503).

BÖLÜM 0

SPOR HUKUKUNDA KADIN VE ERKEK SPORCULAR ARASINDAKİ HUKUKİ STATÜ FARKLILIKLARI: EŞİTLİK İLKESİ ÇERÇEVESİNDE AB STANDARTLARI VE TÜRKİYE UYGULAMASI

**MUSTAFA KARADAĞ¹
FETHİ YILDIRIM²
DİLEK KARADAĞ³**

---

¹Doç. Dr. Mustafa KARADAĞ, Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Eğitimi, Orcid: 0000-0001-8160-2991

² Dr. Dilek KARADAĞ, Bağımsız Araştırmacı, Elazığ. Orcid: 0000-0002-9608-168X

³Dr. Fethi YILDIRIM, Elazığ İl Millî Eğitim. Orcid: 0000-0001-8420-0576

GİRİŞ

Spor, insanın özgür iradesine bağılı olarak belli kurallar çerçevesinde, bir yarışma tarzında, zevk ve neşe içerisinde kazanmaya ya da kendini iyi hissetmeye yönelik yapılan bedensel aktivitelerdir (Talmiciler, 2018: 18). Spor, tarihsel ve sosyolojik kökenleri itibarıyla fiziksel gücün, rekabetin ve performansın kutsandığı, bu özelliklerin ise geleneksel olarak "hegemonik erkeklik" kodlarıyla özdeşleştirildiği cinsiyetlendirilmiş bir sosyal kurumdur. Modern sporun kurumsallaşma sürecinde kadın bedeni, uzun yıllar boyunca "korunmaya muhtaç", "kırılgan" veya sadece "estetik" kategorilerine hapsedilmiş; bu durum, sporun yönetimini ve hukuki altyapısını şekillendiren normların da erkek egemen bir zihniyetle inşa edilmesine neden olmuştur (Koca, 2016).

Hukuk ise; Toplumun genel yararını sağlamak için konulan ve kamu gücüyle desteklenen kaide, hak ve kanunların bütünüdür. Bireylerin birbirleriyle, toplumla ve devletle ilişkilerini düzenler. Kısaca, 'Kamu erki ile sağlanan düzendir'" (DMY. 2014). 21. yüzyılda insan hakları evrensel bildirgeleri ve anayasal güvenceler "hukuki eşitliği" garanti altına alsa da sporun sahadaki gerçekliği, kadın ve erkek sporcular arasında derin statü farklarının varlığını sürdürdüğünü göstermektedir. Nitekim Karadağ, vd. (2022), spor sektöründeki cinsiyet ayrımcılığı ve ücret eşitsizliğini inceledikleri çalışmalarında; kadın sporcuların erkek meslektaşlarına kıyasla ciddi finansal dezavantajlar yaşadığını, medyadaki düşük görünürlüğün ve yasal mevzuattaki analık hakkı gibi boşlukların bu eşitsizliği derinleştirdiğini, sahadaki katılım artışına rağmen yönetim kademelerinde 'cam tavan' etkisinin varlığını sürdürdüğünü belirtmiştir.

Sporun toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında geçirdiği dönüşüm her ülkede aynı hızda ilerlememektedir. Cooky (2023), özellikle Amerika Birleşik Devletleri örneğinde yaptığı analizde, kadın sporlarında görülen popülarite artışına rağmen, bu değişimin yapısal eşitsizlikleri gidermede hala "düzensiz" bir seyir izlediğini

ve toplumsal değişimin yasal kazanımların gerisinde kalabildiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda uluslararası normlar yol gösterici niteliktedir. Avrupa Konseyi (Council of Europe, 2015), Bakanlar Komitesi'nin üye devletlere yönelik tavsiye kararında, sporun yönetiminden icrasına kadar her aşamasında 'toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması' gerektiğini ve bunun devletler için bir tercih değil, yükümlölük olduğunu belirtmiştir.

Spor yönetiminde eşitliğin sağlanması, sadece kadınlara yönelik pozitif ayrımcılıkla değil, sistemin bütününe yayılan bir stratejiyle mümkündür. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (Council of Europe, 2015), üye devletlere yönelik yayınladığı tavsiye kararında (Recommendation CM/Rec, 2015), sporun her kademesinde 'toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması' (*gender mainstreaming*) ilkesinin benimsenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Konsey, spor politikalarının, bütçelerinin ve insan kaynaklarının planlanmasında cinsiyet eşitliği perspektifinin, sürecin sonuna eklenen bir yama değil, en başından itibaren sürecin kurucu bir unsuru olması gerektiğini belirtmiştir (Council of Europe, 2015).

Spor Hukuku (*lex sportiva*) dar ve geniş anlamda tanımlanabilir. Dar anlamda spor hukuku, sportif faaliyetleri düzenleyen, spor dünyasını yöneten, spor yarışmalarını kurumsallaştıran kurallar bütünüdür. Geniş anlamda spor hukuku ise, spor nedeniyle oluşan ilişkileri ve bu ilişkilerde rol alan gerçek ve tüzel, kamu ve özel kişilerin karşılaştıkları durumları düzenleyen ve sorunları çözen sistemdir (Gerçekler, 2021, s. 393).

Dolayısıyla, Spor Hukuku, devletlerin ulusal mevzuatları ile uluslararası spor federasyonlarının (IOC, FIFA, World Athletics vb.) ürettiği kurallar bütünüünün kesişim noktasında yer alan hibrit bir disiplindir. Bu disiplinin en tartışmalı ve belirleyici unsuru ise "Lex Sportiva" kavramıdır. Literatürde, sporun devlet müdahalesinden bağımsız, kendi kendini düzenleyen (*self-regulation*), ulus-aşırı ve özerk bir hukuk düzenine sahip olması olarak tanımlanan *Lex Sportiva*, sporun küresel anayasası niteliğindedir (Foster, 2005;

Latty, 2007). Longa (2025), sporun yasal çerçevesindeki cinsiyet eşitliğini incelediği çalışmasında, *Lex Sportiva*'nın uluslararası antlaşmalarla (örneğin CEDAW) çelişen yönlerine dikkat çekmekte ve spor yönetim kurallarının oluşum aşamasından uygulanmasına kadar adil muameleyi garanti etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Ancak bu özerk yapı, tarihsel olarak erkek sporunun ihtiyaçlarına ve fizyolojisine göre dizayn edildiğinden, kadın sporcuların hak talepleri (eşit ücret, analık izni, yönetimde temsil) sıklıkla "sporun özerkliği" ve "teknik zorunluluklar" duvarına çarpılmaktadır. Özellikle *Caster Semenya* davasında görüldüğü üzere, uluslararası spor tahkim mekanizmaları (CAS), *Lex Sportiva*'nın özerkliğini koruma adına, kadın sporcuların beden bütünlüğünü ve özel hayatın gizliliğini ihlal eden kararlara imza atabilmektedir (Bantekas, 2025). Bu nedenle çalışma, *Lex Sportiva*'nın sınırlarının insan hakları hukuku ile nerede kesişmesi gerektiğini sorgulamaktadır.

Türkiye de ise, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 4. maddesi ile sporcuların "işçi" statüsünden istisna tutulması, kadın sporcuları erkek meslektaşlarına göre çok daha savunmasız bırakmaktadır. Avrupa Birliği (AB) hukukunda, Avrupa Adalet Divanı'nın (CJEU) *Walrave* ve *Bosman* kararlarıyla sporu bir "ekonomik aktivite" olarak tanımlamış ve AB İşleyişine Dair Antlaşma'nın (TFEU) 157. maddesindeki "eşit işe eşit ücret" ilkesini spor alanı kapsamına almıştır (CJEU, 1995). Duval (2022), *Lex Sportiva* ile cinsiyet eşitliğinin kesişimini incelediği çalışmasında; sporun özerk yapısını 'ulus-aşırı bir çatışma alanı' olarak tanımlamakta ve uluslararası federasyonların (FIFA vb.) kendi iç kurallarının, çoğu zaman ulusal eşitlik yasalarının uygulanmasını zorlaştırdığını vurgulamaktadır. Yazar, bu nedenle yasal çerçevelerin kağıt üzerinde var olmasının yeterli olmadığını, uygulamadaki bu yapısal direncin aşılması gerektiğini belirtmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı; spor hukukunda kadın ve erkek sporcular arasındaki hukuki statü farklılıklarını, çalışma hakkı, ücret

adaleti, analık koruması ve yönetimsel temsil ekseninde derinlemesine analiz etmektir.

YÖNTEM

Bu alışma, nitel araştırma yöntemlerinden betimsel literatür taraması ve doktrinel hukuk analizi teknikleri kullanılarak hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında, spor hukukunda toplumsal cinsiyet eşitliği sorunsalı; ulusal ve uluslararası mevzuat, yüksek mahkeme içtihatları (AİHM, Yargıtay, CAS) ve güncel akademik literatür işığında incelenmiştir.

Veri toplama sürecinde; Web of Science, Scopus, HeinOnline ve ulusal veritabanlarında "spor hukuku", "gender equality", "lex sportiva" ve "analık hakları" anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Elde edilen veriler, normlar hiyerarşisi gözetilerek karşılaştırmalı analiz yöntemiyle yorumlanmış; 'hukuki olan' (de jure) ile 'uygulamada olan' (de facto) arasındaki makas, eleştirel bir perspektifle değerlendirilmiştir."

Veri Kaynakları: Web of Science (SSCI), Scopus, TR Dizin, DergiPark, HeinOnline ve Yargıtay/Anayasa Mahkemesi Karar Bilgi Bankaları taranmıştır.

Kapsam: "Spor hukuku", "gender equality in sports law", "female athletes legal status", "maternity rights in sports", "Caster Semenya case" ve "7405 sayılı Kanun" anahtar kelimeleri kullanılarak, son 15 yılda (2010-2025) yayımlanan makaleler, tezler, raporlar ve mahkeme kararları incelemeye alınmıştır.

Analiz Tekniği: Elde edilen veriler, betimsel analiz ve karşılaştırmalı hukuk analizi yöntemleriyle işlenmiştir. Mevzuat karşılaştırmalarında, normlar hiyerarşisi gözetilerek uluslararası sözleşmelerin (CEDAW, İstanbül Sözleşmesi) i hukuktaki etkisi değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, spor hukukunun cinsiyet rejimi; iş hukuku statüsü, ücret politikaları, analık hakları, güvenli spor (taciz ve istismar), biyolojik cinsiyet tartışmaları ve temsiliyet ekseninde analiz edilmiştir.

İş Hukuku Kapsamı ve Sporcu Tanımındaki Cinsiyet Körlüğü: "Fiili Profesyonellik" Sorunsalı

Türkiye hukuk sisteminde profesyonel sporcuların iş güvencesi, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 4. maddesinin (g) bendi uyarınca "sporcuların" kanun kapsamı dışında bırakılmasıyla zayıflatılmıştır. Nitekim Yargıtay 9. Hukuk Dairesi (2010), verdiği emsal kararda (E. 2010/45651, K. 2010/35814); antrenörlerin İş Kanunu kapsamında işçi sayılması gerektiğini, ancak profesyonel sporcuların 4857 sayılı Kanun'un 4/g maddesi istisnası nedeniyle Borçlar Kanunu hükümlerine tabi olduğunu net bir şekilde ortaya koymuştur. Bu durum, özellikle kadın sporcuların yoğun olduğu ve "amatör" statüde kabul edilen ancak fiilen profesyonel olarak icra edilen voleybol ve basketbol branşlarında ciddi bir güvencesizlik yaratmaktadır. Bu güvencesizliğin en somut yansıması, sosyal güvenlik hukukunda görülmektedir. Fiilen profesyonel statüde çalışan ancak 'amatör' kabul edilen bu sporcuların sigortalılıkları, 5510 sayılı Kanun kapsamında çoğunlukla kulüp inisiyatifine bırakılmakta veya primleri aldıkları gerçek ücret üzerinden değil, asgari ücret üzerinden yatırılmaktadır. Bu durum, sporcuların emeklilik haklarında ve iş göremezlik ödeneklerinde geleceğe dönük ciddi hak kayıpları yaşamasına neden olmaktadır.

Ancak bu yoğun bağımlılık ilişkisine rağmen, kadın voleybolcuların İş Kanunu'nun sağladığı "iş güvencesi" hükümlerinden yararlanamaması, işverenin (kulübün) fesih yetkisini keyfi kullanmasına zemin hazırlamaktadır. Çakmak (2023), bu

durumun kadın sporcuların kariyerlerini pamuk ipliğine bağılı sürdürmelerine neden olduğunu belirtmektedir.

2022 yılında yürürlüğe giren 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu, kulüplerin anonim şirketleşmesini ve mali disiplini (denk bütçe) öncelerken, sporcuların işçi statüsüne dair beklenen reformu gerçekleştirmemiştir. Dilemre Öden (2025), bu kanunun kulüpleri borçlanmadan korumaya odaklandığını, ancak sporcuların sosyal haklarını ve sözleşme güvencelerini düzenlemede yetersiz kaldığını vurgulamaktadır. Kanun, kadın sporcuların sosyal güvenlik haklarını (SGK primlerinin gerçek ücret üzerinden yatırılması vb.) güvence altına alacak mekanizmaları içermemektedir (Arıkan & Mil, 2013).

Ücret Eşitsizliği (Gender Pay Gap)

Ücret eşitsizliği, spor hukukunun en dirençli sorunlarından biridir ve genellikle "piyasa değeri" argümanı ile meşrulaştırılmaktadır. Ancak yapılan analizler, bu farkın sadece ekonomik değil, yapısal ve sosyolojik kökenli olduğunu göstermektedir. Gersch (2021) ve Malool (2023), erkek sporlarına yapılan tarihsel yatırımın ve medya desteğinin, "piyasa değeri" algısını yapay olarak şişirdiğini; kadın sporlarının ise bu döngüye girmesinin engellendiğini ortaya koymaktadır.

Örneğin ABD'de, NBA oyuncularının gelirlerinin %50'sini alırken, WNBA oyuncularının gelir paylaşım oranı %20'ler civarındadır ve ortalama maaşlar arasında devasa bir uçurum bulunmaktadır (Ramdat, 2021). Benzer bir durum Türkiye'de de geçerlidir; erkek futbolunda "imza parası" ve "maç başı ücret" standart uygulamayken, kadın futbolunda veya diğer branşlarda asgari ücret seviyesinde ödemeler yaygındır. Kluska (2022), medyanın kadın sporlarını marjinalize eden tutumunun, sponsorluk gelirlerini düşürdüğünü ve bunun da düşük ücretlere gerekçe yapıldığını, yani bir "kısır döngü" yaratıldığını belirtmektedir.

ABD Kadın Milli Futbol Takımı'nın (USWNT) yürüttüğü hukuk mücadelesi (*Morgan v. USSF*), kadın takımının erkeklerden daha başarılı olmasına ve daha fazla gelir getirmesine rağmen daha az ücret aldığını kanıtlayarak, "eşit işe eşit ücret" ilkesinin spor hukukundaki en somut kazanımlarından biri olmuştur (Levine, 2016; Morgan, 2020). Türkiye'de ise anayasal eşitlik ilkesine (Md. 10) rağmen, özel hukuk sözleşmelerinde ücret serbestisi prensibi, cinsiyete dayalı ücret farklarının yargı denetimine takılmadan sürdürülmesine olanak tanımaktadır.

Analık Hakları

Kadın sporcuların çalışma hayatındaki en kritik kırılma noktası, gebelik ve analık sürecidir. Spor hukuku, uzun yıllar boyunca "hamileliği" bir sözleşme ihlali, bir sakatlık veya performans düşüklüğü olarak kodlamıştır. Bu yaklaşım, kadın sporcuları annelik ile kariyer arasında imkansız bir tercihe zorlamıştır.

FIFA Standartları ve 2024 Güncellemeleri: FIFA, 2021 yılında Oyuncuların Statüsü ve Transferi Talimatı'nda (RSTP) yaptığı değişiklikle, kadın futbolculara asgari 14 hafta ücretli doğum izni hakkı tanımış ve gebelik nedeniyle sözleşme feshini kesin bir dille yasaklamıştır. Bu düzenleme, *Sara Björk Gunnarsdóttir v. Lyon* davasında verilen kararlar pekiştirilmiş; kulüplerin ulusal yasalardaki boşluklara sığınarak "tam maaş" ödemekten kaçınamayacağı hükme bağlanmıştır (Özsü, 2021). Kulkarni (2024) ve McElwee (2024), FIFA'nın 1 Haziran 2024 tarihinde yürürlüğe giren yeni düzenlemeleriyle analık haklarını devrim niteliğinde genişlettiğini belirtmektedir. Bu yeni haklar şunları içermektedir:

Evlat Edinme İzni: Evlat edinen kadın sporculara, çocuğun yaşına bağlı olarak (2 yaş altı için 8 hafta, 2-4 yaş arası için 4 hafta) ücretli izin hakkı tanınmıştır.

Biyolojik Olmayan Anneler: Eşcinsel ilişkilerde taşıyıcı anne veya partner yoluyla çocuk sahibi olan "biyolojik olmayan annelere" de aile izni hakkı getirilmiştir. Bu, spor hukukunda aile tanımının genişlemesi açısından tarihidir.

Antrenörler: Analık hakları ilk kez kadın antrenörleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Menstrüasyon Sağlığı: Kadın futbolcuların menstrüasyon dönemlerinde yaşadıkları şiddetli sağlık sorunları nedeniyle antrenman veya maça çıkamamaları durumunda tam ücret alma hakları güvence altına alınmıştır (Kulkarni, 2024).

Türkiye'deki "Branş Ayrımcılığı": TFF, FIFA'nın bu düzenlemelerini "Kadın Futbolcuların Statüsü ve Transferi Talimatı"na (Madde 18/4) ekleyerek iç mevzuatına yansıtmıştır. Ancak, Türkiye Voleybol Federasyonu (TVF) ve Türkiye Basketbol Federasyonu (TBF) mevzuatlarında, kadın sporcular için "zorunlu ve ücretli analık izni"ne dair açık ve koruyucu bir hüküm *halen* bulunmamaktadır. Dönmez Oral (2014), Türk İş Hukuku'nda analık izninin güçlü bir korumaya sahip olduğunu, ancak sporcuların bu kanun kapsamı dışında kalmasının büyük bir "yasal açık" yarattığını belirtmektedir.

Güvenli Spor (Safe Sport) ve Cinsel Taciz

Spor hukukunda cinsiyet eşitliğinin en karanlık yüzü, cinsel taciz ve istismar vakalarıdır. ABD'de *Yates Raporu* (2022), Ulusal Kadınlar Futbol Ligi'nde (NWSL) tacizin sistematik olduğunu ve kulüplerin failleri koruduğunu belgeleyerek küresel bir infial yaratmıştır (Yates, 2022). ABD'deki bu sarsıcı tabloya benzer şekilde, Avrupa kıtasında da antrenör-sporcu ilişkisindeki güç asimetrisinin, sistematik bir psikolojik şiddet aracına dönüştüğü görülmüştür. Almanya Jimnastik Federasyonu'nda (DTB) patlak veren skandallar, istismarın sadece cinsel boyutla sınırlı kalmadığını; aşağılama, sakat sakat antrenmana zorlama ve sindirme

politikalarının da 'performans sporu' adı altında meşrulaştırıldığını ortaya koymuştur. Bağımsız soruşturma komisyonu tarafından hazırlanan rapor, Chemnitz Olimpiyat Eğitim Merkezi'ndeki uygulamaları 'şok edici' olarak nitelendirmiş ve antrenörlerin mutlak otoritesinin denetimsiz bırakılmasının, sporcular üzerinde ağır psikolojik tahribata yol açtığını belgelemiştir (BBC Sport, 2021). Bu vakalar, 'Güvenli Spor' kavramının sadece cinsel tacizi önlemekle sınırlı kalamayacağını, aynı zamanda antrenörlerin güç zehirlenmesine karşı da kurumsal bariyerler inşa edilmesi gerektiğini kanıtlayan somut birer hukuk ve etik ihlali örneğidir.

Türkiye'de ise Özen, Emir ve Koca (2019) tarafından yapılan araştırma, kadın sporcuların %26'sının spor ortamlarında cinsel tacize maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Ancak, sporcuların çoğu kariyerlerini kaybetme korkusuyla şikayet mekanizmalarını kullanmaktan kaçınmaktadır. Aydın vd. (2025), Türk sporunda cinsel tacizle mücadele için bağımsız bir "Güvenli Spor Birimi"nin eksikliğine dikkat çekmektedir. Mevcut disiplin talimatlarının taciz tanımını dar tutması ve zaman aşımı sürelerinin kısıtlılığı, faillerin cezasız kalmasına neden olmaktadır.

Sporda Ayrımcılığın Farklı Boyutları: Biyolojik Cinsiyet ve Kesişimsellik

AİHM Semenya Kararı: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM-(European Court of Human Rights -ECtHR) 2023) Büyük Dairesi, *Semenya v. İsviçre* (2023) kararında, sporcunun testosteron seviyesini düşürmeye zorlanmasının "özel hayata saygı" (Md. 8) ve "ayrımcılık yasağı" (Md. 14) haklarını ihlal ettiğine hükmetmiştir. Bantekas (2025) ve Sottiaux (2023), Mahkeme'nin en kritik tespitinin, CAS kararlarının İsviçre Federal Mahkemesi tarafından yapılan denetiminin "çok dar kapsamlı" (sadece kamu düzenine aykırılık) olması ve bunun sporcuya "etkili bir başvuru yolu" (Md. 13) bırakmaması olduğunu vurgulamaktadır. Bu karar, *Lex*

Sportiva'nın insan haklarından bağışık bir alan olamayacağını tescillemiştir.

Kesişimsellik ve Soul Cap Davası: Spor hukukunda ayrımcılık sadece cinsiyet üzerinden değil, ırk ile kesişen boyutlarda da gerçekleşmektedir. FINA'nın (Dünya Yüzme Federasyonu), siyah yüzücülerin doğal saç yapısına uygun tasarlanan 'Soul Cap' kullanımını, kafa yapısına uymadığı gerekçesiyle 2020 Olimpiyatları öncesinde yasaklaması, spor hukukunda 'dolaylı ayrımcılık' tartışmalarını alevlendirmiştir. Bu karar, spor ekipmanı standartlarının 'beyaz normlara' göre belirlendiği gerekçesiyle uluslararası kamuoyunda ve Alice Dearing gibi elit sporcular nezdinde sert eleştirilere neden olmuştur (Dearing, 2022). Artan bu hukuki ve toplumsal baskılar neticesinde Federasyon geri adım atmıştır. FINA (2022), yayımladığı resmi kararlar; kapsayıcılık ilkesini gözeterek Afro saç yapısına sahip yüzücülerin ihtiyaç duyduğu bonelerin uluslararası yarışmalarda kullanımını onaylamış ve *Lex Sportiva*'nın katı teknik kurallarının, insan hakları lehine esnetilebileceğini tescillemiştir.

Yönetim ve temsil: "Cam Tavan" ve "Kraliçe Arı"

Kadınların spor yönetimindeki temsili, sahadaki başarılarının çok gerisindedir. Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD, 2024) verilerine göre, Türkiye'deki spor federasyonlarının yönetim kurullarındaki kadın oranı %10'un altındadır ve 64 federasyonun sadece 3'ünde kadın başkan bulunmaktadır. Bu durum literatürde "Cam Tavan Sendromu" (*Glass Ceiling Syndrome*) olarak tanımlanmaktadır.

Narin vd. (2024), kadın yöneticilerin sadece erkek egemen kültürle değil, aynı zamanda profesyonel ağılara erişim eksikliğiyle de mücadele ettiğini belirtmektedir. Yönetim kademelerindeki bu dışlanma, teknik liderlik alanlarında da kendini göstermektedir. Acar ve Serin (2024), kadın antrenörlerin spordaki liderlik rollerini

irdeledikleri çalışmalarında; kadınların mesleki ilerlemelerinin önündeki en büyük engelin yetkinlik eksikliği değil, spor örgütlerinin kurumsal yapısına sinmiş 'cam tavan sendromu' olduğunu vurgulamaktadır." Korkmaz ve Yıldız'da (2024) çalışmasında "Kraliçe Arı Sendromu" kavramını ortaya koymuştur. Bu teoriye göre, erkek egemen yapılarda yükselmeyi başaran bazı kadın yöneticiler, mevcut güçlerini korumak adına diğer kadınların yükselmesine destek olmak yerine engelleyici tavırlar sergileyebilmektedir. Bu durum, ataerkil yapının kadınlar üzerindeki dolaylı bir kontrol mekanizması olarak yorumlanmaktadır.

TARTIŞMA

Kadın sporlarında son yıllarda gözlemlenen görünürlük artışına rağmen, bu ilerleme yapısal bir eşitliği garantilememektedir. Cooky (2023), Amerika Birleşik Devletleri'ndeki kadın sporlarını incelediği çalışmasında, medyadaki ilgi artışının ve popüleritenin 'sosyal değişimin düzensizliği' (*unevenness of social change*) ile gölgelendiğini belirtmektedir. Araştırmaya göre, niceliksel artışlar (daha fazla yayın, daha fazla sporcu), kurumsal ve kültürel düzeydeki kökleşmiş cinsiyetçi yapıları dönüştürmekte yetersiz kalabilmektedir. Bu durum, hukuki kazanımların ötesinde sosyolojik bir direncin varlığına işaret etmektedir.

***Lex Sportiva* ve Ulusal Hukukun Kesişiminde Eşitlik Arayışı**

Elde edilen bulgular, spor hukukunda cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının önündeki engellerin sadece yasal metinlerle değil, derinleşmiş sosyolojik yapılar, ekonomik güç dengeleri ve *Lex Sportiva*'nın özerk yapısıyla ilgili olduğunu göstermektedir. Bu bölümde, bulgular beş ana eksenle tartışılmıştır.

Hukuki Güvencesizlik: "İşçi" Sayılmamanın Yarattığı Hak Kayıpları

Türkiye'de sporcuların 4857 sayılı İş Kanunu dışında tutulması, AB hukukundaki gelişmelerle tezat oluşturmaktadır. Avrupa Adalet Divanı (CJEU), *Walrave* ve *Bosman* kararlarında sporu bir "ekonomik aktivite" olarak tanımlamış ve sporcunun statüsünü federasyonun tanımına göre değil, fiili çalışma ilişkisine göre belirlemiştir (CJEU, 1995). Türk hukukunda ise, Yargıtay'ın yerleşik içtihadı sporcuları Borçlar Kanunu kapsamında değerlendirmektedir. Bu durum, kadın sporcuları kıdem tazminatı, işe iade davası ve sendikal haklar gibi temel korumalardan mahrum bırakmaktadır. Çakmak (2023) ve Dilemre Öden (2025), 7405 sayılı Kanun'un mali disipline odaklanırken, sporcunun "emeğini" koruyan sosyal boyutunu ihmal ettiğini savunmaktadır. Bu yasal boşluk, özellikle kadın voleybol ve basketbolcuların "fiili profesyonelliklerine" rağmen yasal güvencesizlik içinde kalmalarına neden olmaktadır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı (CJEU), sporun ekonomik boyutunu ele aldığı *Olympique Lyonnais SASP v Olivier Bernard and Newcastle United FC* (2010) kararında, genç oyuncuların yetiştirilmesi ve tazminat hakları bağlamında sporcuların 'işçi' statüsünü ve serbest dolaşım haklarını bir kez daha teyit etmiştir. AB hukuku sporcuyla ekonomik bir aktör olarak tanımlarken, Türk hukukunda durum karmaşıktır.

Öte yandan, yeni yürürlüğe giren yasal düzenlemeler de bu boşluğu doldurmakta yetersiz kalmıştır. Özdemir Kocasakal (2022), 7405 sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu'nu hukuk disiplinleri açısından değerlendirdiği çalışmasında; kanunun kulüplerin mali yapısını denetlemeye odaklanırken, sporcuların iş hukuku ve sosyal güvenlik haklarına dair beklenen reformları içermediğini ve mevcut belirsizliği devam ettirdiğini belirtmektedir.

Ekonomik Adaletsizlik ve Döngüsel Nedensellik

Ücret eşitsizliği tartışmalarında sıkça kullanılan "kadın sporu izlenmiyor, gelir getirmiyor" argümanı, akademik literatürde "döngüsel nedensellik" (circular causality) teorisiyle çürütülmektedir. Gersch (2021) ve Kluska (2022), medyanın kadın sporuna yer vermemesinin izleyici ilgisini düşürdüğünü, bunun sponsorluk gelirlerini azalttığını ve sonuçta "düşük piyasa değeri" algısının oluştuğunu belirtmektedir. Yani düşük ücret bir "sebebe" değil, medyanın ve yatırımcıların tutumunun bir "sonucudur." ABD Kadın Milli Takımı'nın (USWNT) hukuk zaferi, bu döngünün ancak yasal zorlamalar ve toplu sözleşmelerle kırılabileceğini göstermiştir. Türkiye'de ise kadın sporcuların örgütlenme düzeyinin düşüklüğü, bu alanda toplu bir hak arama mücadelesini engellemektedir.

Analık Hakları: *Lex Sportiva*'nın Ulusal Hukuku Dönüştürücü Gücü ve Çelişkiler

Analık hakları konusunda *Lex Sportiva* (özellikle FIFA düzenlemeleri), ulusal hukukların (örneğin Türk İş Hukuku'ndaki istisna) eksikliğini kapatan "ilerici" bir rol oynamıştır. Özsü (2021) ve Kulkarni (2024), FIFA'nın zorunlu analık izni ve fesih yasağı getirmesinin, kulüplerin "sözleşme serbestisi" adı altındaki keyfî uygulamalarını sınırladığını vurgulamaktadır. Ancak bu korumanın sadece futbolla sınırlı kalması, diğer branşlardaki kadın sporcular için bir "çifte standart" yaratmaktadır. Ayrıca, FIFA'nın yeni "menstrüasyon sağlığı" düzenlemesi, kadın biyolojisinin iş hukukunda tanınması açısından devrim niteliğindedir; ancak Türkiye'de bu düzenlemenin uygulanabilirliği, kulüplerin sağlık ekiplerinin yetkinliği ve kültürel tabular nedeniyle zorlu olacağı düşünülmektedir.

Kadın sporcuların annelik hakları, sadece yasal metinlerde değil, elit düzeydeki uygulamalarda da ciddi engellere takılmaktadır. McHale (2023) tarafından yayınlanan hukuk bülteninde, elit kadın

sporcuların hamilelik süreçlerinde sözleşme feshi riskinin yanı sıra, doğum sonrası spora dönüşlerinde sponsorluk gelirlerinde kesinti ve performans baskısı gibi 'görünmez cezalarla' karşılaştıkları ifade edilmiştir. Bu sorunun çözümü için Avrupa Komisyonu (European Commission, 2022), sporda cinsiyet eşitliği üzerine hazırladığı eylem planında; üye devletlere ve spor federasyonlarına, kadın sporcuların ebeveynlik haklarını garanti altına alan standart sözleşmeler hazırlanması ve çocuk bakım hizmetlerinin spor tesislerine entegre edilmesi yönünde somut önerilerde bulunmuştur.

Güvenli Spor ve Bağımsız Denetim Eksikliği

Yates Raporu ve Alman Jimnastik skandalı, sporun özerk yapısının (*self-regulation*) istismar vakalarında failleri koruma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Spor federasyonlarının hem "sporu geliştiren" hem de "yargılayan" kurum olması, çıkar çatışması yaratmaktadır. Türkiye'de Aydın vd. (2025) tarafından önerilen "bağımsız güvenli spor birimi", bu çıkar çatışmasını aşmak için elzemdir. AIHM'in *Semenya* kararındaki "etkili başvuru yolu" vurgusu da spor içi tahkim mekanizmalarının (CAS veya ulusal tahkim kurulları) insan hakları ihlallerini (taciz, ayrımcılık) denetlemekte yetersiz kaldığını doğrulamaktadır (Bantekas, 2025).

Sporun özerk hukuk düzeni (*Lex Sportiva*) ile evrensel insan hakları arasındaki çatışma, feminist hukuk eleştirilerinin odak noktasındadır. Duval (2022), FIFA ve benzeri uluslararası federasyonların kurallarını 'ulus-aşırı bir çatışma alanı' olarak nitelendirmekte; feminist hukuk teorisinin, devlet sınırlarını aşan bu özerk yapılar karşısında kadın haklarını savunmak için yeni stratejiler geliştirmesi gerektiğini savunmaktadır. Nitekim bu çatışma yargı kararlarına da yansımıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (European Court of Human Rights, 2023), *Semenya v. İsviçre* davasında, sporcunun biyolojik özellikleri nedeniyle maruz kaldığı kısıtlamaların, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin özel hayata saygı (Madde 8) ve ayrımcılık yasağı (Madde 14)

maddelerini ihlal ettiğine hükmederek, spor federasyonlarının teknik kurallarının insan haklarından muaf olamayacağını tescillemiştir.

Yönetimsel Engeller: Cam Tavan ve Kültürel Direnç

Kadınların yönetim kademelerinden dışlanması, sadece liyakat sorunu değil, yapısal bir "erkek kulübü" kültürü sorunudur. Avrupa Komisyonu'nun (European Commission, 2022) raporunda önerilen kota uygulamaları, Türkiye'de henüz yasal bir zorunluluk haline gelmemiştir. Acar ve Kaynak (2025) ile Korkmaz ve Yıldız (2024), kadınların yönetimde yer almasının önündeki engellerin sadece erkeklerden değil, bazen "Kraliçe Arı Sendromu" nedeniyle sistemle bütünleşmiş kadın yöneticilerden de kaynaklanabildiğini saptamıştır. Bu bulgu, sorunun çözümünün sadece sayısal eşitlikle (kota) değil, aynı zamanda kurum kültürünün dönüştürülmesiyle (mentörlük programları, farkındalık eğitimleri) mümkün olduğunu göstermektedir. Spor yönetimindeki cinsiyet eşitsizliği, sadece Türkiye'ye özgü olmayıp Avrupa genelinde de yapısal bir sorundur. Kadınların karar alma mekanizmalarından sistematik olarak dışlanması, futbol endüstrisinde 'cam tavan'ın (glass ceiling) hala kırılmadığını göstermektedir.

Medya ayağında ise kadın sporcuların temsili, başarılarından ziyade fiziksel görünümleri veya toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden kurgulanmaktadır. Buyrukoğlu (2023), Türkiye'deki spor medyasını incelediği çalışmasında, medyanın erkek egemen dilinin kadın sporcuları 'nesneleştirdiğini' veya 'görünmez kıldığını', bunun da kadınların spordaki liderlik rollerini zayıflattığını belirtmektedir. Benzer şekilde Kustok (2010), medyadaki bu temsil biçimlerinin kadın sporcuların profesyonel kimliklerine zarar verdiğini saptamıştır. Dijital kamusal alanda da durum farklı değildir; Mertoğlu ve Azboy (2025), Miss Turkey 2024 vakası üzerinden yaptıkları analizde, kadın bedeninin ve temsiliyetinin dijital platformlarda nasıl bir nefret söylemi ve toplumsal baskı aracına dönüştürüldüğünü, başarılı kadın figürlerinin dahi cinsiyetçi

saldırıların hedefi olduğunu göstermiştir. Bu durum, kadın sporcuların üzerindeki psikolojik baskıyı artıran önemli bir faktördür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, spor hukukunda "de jure" (hukuki) eşitliğin sağlanmasına rağmen "de facto" (fili) eşitsizliklerin derinleşerek devam ettiğini göstermektedir. Kadın sporcuların "işçi" statüsünün netleşmemesi, analık haklarının branş bazlı değişkenlik göstermesi ve yönetimden dışlanmaları, eşitlik ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir. AİHM'in *Semenya* kararı ve FIFA'nın 2024 reformları, spor hukukunun insan hakları temelinde yeniden inşası için önemli dönüm noktalarıdır.

Sporda yapısal eşitliğin sağlanması adına Avrupa Birliği düzeyindeki en güncel stratejik belge, Avrupa Komisyonu (European Commission. 2022) tarafından yayımlanan 'Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Yüksek Düzeyli Grubu' raporudur. Komisyon, bu raporda üye devletlere ve spor organizasyonlarına yönelik sunduğu eylem planında; kadınların karar alma mekanizmalarında (federasyon yönetimleri vb.) eşit temsiline sağlanmasını, kadın antrenörlerin teşvik edilmesini ve sporda toplumsal cinsiyet temelli şiddetle (taciz, istismar) mücadelenin kurumsal bir politika haline getirilmesini 'acil ve öncelikli' hedefler olarak belirlemiştir (European Commission, 2022).

Öneriler:

4857 sayılı İş Kanunu'nun 4. maddesindeki sporcu istisnası kaldırılmalı veya Borçlar Kanunu'na sporcular için "analık izni, süt izni ve eşit ücret" güvencesi sağlayan, FIFA standartlarıyla uyumlu özel maddeler eklenmelidir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, tüm federasyonlar için bağlayıcı bir "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Çerçeve Statüsü" hazırlamalı;

analık hakları, evlat edinme izinleri ve menstrüasyon sağlığı düzenlemeleri sadece futbolda değil tüm branşlarda zorunlu hale getirilmelidir.

Yates Raporu önerileri doğrultusunda, federasyonlardan bağımsız, şikayetleri gizlilikle inceleyen ve yaptırım yetkisine sahip bir "Güvenli Spor Merkezi" kurulmalıdır.

7405 sayılı Kanun'da yapılacak değişikliklerle, spor kulüpleri ve federasyon yönetim kurulları için "Kritik Kitle Kuramı"na uygun olarak asgari %30 cinsiyet kotası getirilmelidir.

Temel insan haklarını ilgilendiren (ayrımcılık, taciz, kişilik hakları) spor uyuşmazlıklarında, Anayasa'nın 59/3. maddesindeki tahkim zorunluluğu esnetilerek, AİHM içtihatları doğrultusunda genel yargı yolu açılmalıdır.

AB'nin "Sporcuların Çifte Kariyeri Yönergeleri" (EU Guidelines on Dual Careers of Athletes) doğrultusunda, kadın sporcuların eğitim ve istihdam olanaklarını destekleyen programlar hayata geçirilmelidir.

Kaynakça

Acar, E. Ü., & Kaynak, K. (2025). The Impact of Glass Ceiling Syndrome on Job Performance of Women Working in Sports Organizations. *Mediterranean Journal of Sport Science*, 8(2), 438-449. <https://doi.org/10.38021/asbid.1695415>

Acar, G., & Serin, K. (2024). Kadın antrenörlerin spordaki liderlik rolleri: Cam tavan sendromu. B. Karababa (Ed.), *Spor bilimlerinde kavramlar, yöntemler ve yaklaşımlar içinde*. BİDGE Yayınları. ISBN 978-625-372-505-1

Arıkan, Y., & Mil, İ. (2013). Amatör sporcuların sosyal güvenliği. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 15(58), 221-238.

Aydın, İ., Doğan, E., Başoğlu, B., Bayrak, M. (2025). Awareness of Women Doing Team and Individual Sports in Türkiye About Being Exposed to Sexual and Psychological Harassment. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences - IJSETS*, 11(1), 87-96. <https://doi.org/10.18826/useeabd.1591651>

Bantekas, I. (2025). Sport Arbitration and Human Rights: An Overview of the Semenya Judgement Before the European Court of Human Rights. *Harvard Human Rights Journal*, 38. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=A8LosxcAAAAJ&cstart=100&pagesize=100&citation_for_view=A8LosxcAAAAJ:WC23djZS0W4C

BBC Sport. (2021, January 21). *German gymnastics: Abuse allegations 'shocking' says independent review*. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/sport/gymnastics/61843628>

Buyrukoğlu, E. (2023). Spor medyasında kadının rolü ve cam tavan sendromu. F. Hazar (Ed.) içinde, *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları 2023-I*. EfeAkademi Yayıncılık.

Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD). (2024). Sporda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması. Ankara. <https://ceidizler.ceid.org.tr/dosya/sporda-tce-2024pdf.pdf>

Cooky, C. (2023). The unevenness of social change in women's sports in the United States: Historical and contemporary perspectives. *GSSI Sports Science Exchange*, 236, 1-5.

Council of Europe. (2015). Recommendation CM/Rec(2015)2 of the Committee of Ministers to member States on gender mainstreaming in sport.

Court of Justice of the European Union (CJEU). (1995). Union Royale Belge des Sociétés de Football Association ASBL v Jean-Marc Bosman, Case C-415/93.

Court of Justice of the European Union (CJEU). (2010). *Olympique Lyonnais SASP v Olivier Bernard and Newcastle United FC*, Case C-325/08.

Çakmak, Ö. (2023). *Türk İş Hukukunda Sporcuların Yeri* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dearing, A. (2022, 2 Eylül). Hair is part of black women's identity. Now all swimmers have the right to wear the hair we were born with. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/profile/alice-dearing>

Dilemre Öden, B. (2025). 7405 Sayılı Spor Kulüpleri ve Spor Federasyonları Kanunu Çerçevesinde Denk Bütçe Zorunluluğu. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*(2), 453-478.

Dönmez Oral, B. (2014). Türkiye ve Avrupa Birliği mevzuatında çocuk bakım hizmetleri: Kurumsal çocuk bakım hizmeti sağlayıcıları hakkında vaka incelemesi (Uzmanlık tezi). T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Eğitim ve Araştırma Merkezi, Ankara.

Duval, A. (2022). Taking feminism beyond the state: FIFA as a transnational battleground for feminist legal critique. *International Journal of Constitutional Law*, 20(1), 277–298. <https://doi.org/10.1093/icon/moac019>

DMY. (2014). <https://www.dmy.info/hukuk-nedir/>

European Commission. (2022). Towards more gender equality in sport: Recommendations and action plan from the High Level Group on Gender Equality in sport. Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture.

European Court of Human Rights (ECtHR). (2023). *Semenya v. Switzerland*, Application no. 10934/21.

FIFA. (2024). Regulations on the Status and Transfer of Players (June 2024 edition). Zurich: FIFA.

FINA. (2022). *FINA approves new swimwear for competition* [Press release]. World Aquatics. <https://www.worldaquatics.com>

Foster, K., (2005) “*Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court Of Arbitration for Sport’s Jurisprudence*”, *Entertainment and Sports Law Journal* 3(2), 2. doi: <https://doi.org/10.16997/eslj.112>

Gerçekler, H. (2021). Spor Hukuku Ceza Hukuku İlişkisi. T. Çağlar (Ed.), *Av. Türker Arslan Armağanı* içinde (ss. 391-478). Türkiye Barolar Birliği Yayınları.

Gersch, T. K. (2021). The gender pay gap: Seeking fairness for women in professional sports. *Oregon Review of International Law*, 22, 147.

Karadağ, M., Tan, Ç., Yıldırım, F., Karadağ, D., & Tan, S. (2022). Spor sektöründe cinsiyet ayrımı ve ücret eşitsizliği üzerine bir araştırma. *5th International New York Academic Research Congress* (s. 572–582).

Kluska, M. M. (2022). The ongoing battle to end the gender pay gap in the world of professional tennis, basketball, and soccer and how the media remains the underlying issue. *Florida Entertainment and Sports Law Review*, 2(2), Article 5.

Koca Arıtan, C. (2016). Sporun toplumsal cinsiyet halleri. C. Koca (Ed.), *Sporun toplumsal cinsiyet halleri içinde* (ss. 17–37). Spor Yayın Evi ve Kitapevi.

Korkmaz, E. F., & Yıldız, Y. (2024). Spor Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarında Kraliçe Arı Sendromu. *Journal of Sport for All and Recreation*, 6(1), 23-31. <https://doi.org/10.56639/jsar.1416534>

Kulkarni, M. (2024). Expanding maternity rights in football: Analyzing FIFA's 2024 regulations for female players. *LawInSport*. <https://www.lawinsport.com/topics/item/expanding-maternity-rights-in-football-analyzing-fifas-2024-regulations-for-female-players>.

Kustok, S. (2010). *Representations of women athletes in the media* (Master's thesis). College of Communication, DePaul University. <https://via.library.depaul.edu/cmnt/4>

Latty, F. (2007). *La lex sportiva*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

Levine, G. (2016, April 1). *Analysis: The law and legal standing of U.S. Women's National Team EEOC complaint, explained*. Excelle Sports. <http://www.excellesports.com/news/analysis-unique-legal-standing-underpinning-u-s-womens-national-team>

Longa, F. E. A. (2025). Gender Equality within the Sports Legal Framework: A Comprehensive Analysis and Future Perspectives. *Open Journal of Social Sciences*, 13, 516-520.

Malool, A. M. (2023). *Play like a girl, get paid like a ... man?* UNH Sports Law Review, 2(1), Article 4. <https://scholars.unh.edu/unhslr/vol2/iss1/4>

McElwee, C. (2024). FIFA: For the game, for the world . . . for the mothers? *Jeffrey S. Moorad Sports Law Journal Blog*. https://www1.villanova.edu/villanova/law/academics/sportslaw/commentary/mslj_blog/2024/FIFAForthetheGameForthetheWorldForthetheMothers.html

McHale, E. (2023, September 29). Elite female athletes – competing for maternity rights on the largest playing fields. Penningtons Manches Cooper LLP. <https://www.penningtonslaw.com/insights/elite-female-athletes-competing-for-maternity-rights-on-the-largest-playing-fields/>

Mertoğlu, S., & Azboy, G. (2025). Female Representation in the Shadow of Hate Speech in the Digital Public Sphere: An Analysis Based on the Case of Miss Turkey 2024. *Communicata*, 30, 17-31.

Morgan v. United States Soccer Federation, Inc., 445 F. Supp. 3d 635 (C.D. Cal. 2020).

Narin, M., Dip, E., Karapınar, N., & Kolayış, H. (2024). Sporun Eşitlik Oyunu: Kadın Spor Yöneticilerin Karşılaştığı Zorluklar. *Yalova Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 94-113.

Özdemir Kocasakal, H. (Ed.). (2022). Spor kulüpleri ve spor federasyonları kanunu'nun çeşitli hukuk disiplinleri açısından değerlendirilmesi (ss. 95–122). Legal Yayıncılık.

Özen, G., Emir, E., & Koca, C. (2019). Türkiye’de Sporcuların Cinsel Taciz Algıları ve Deneyimleri. *Spor Bilimleri Dergisi*, 29(4), 157-177. <https://doi.org/10.17644/sbd.523061>

Özsü, E. (2021). Hamilelik ve Doğum Bakımından Kadın Futbolcular için FIFA Asgari Çalışma Şartları. Erdem & Erdem Hukuk Postası Yayınları.

Ramdat, B. (2021). The gender pay gap, in relation to professional sports. *Journal of Race, Gender, and Ethnicity*, 10(1), Article 8.

Sottiaux, S. (2023, 14 Temmuz). *Up against it: The ECtHR's judgment in Semenya v. Switzerland*. Verfassungsblog. <https://verfassungsblog.de/up-against-it/>

Talimciler, A. (2018). Sporun Sosyolojisi Sosyolojinin Sporu. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi. (2010). Esas No: 2010/45651, Karar No: 2010/35814.

Yates, S. Q. (2022). Report of the independent investigation to the U.S. Soccer Federation concerning allegations of abusive behavior and sexual misconduct in women's professional soccer. King & Spalding. [https://www.kslaw.com/attachments/000/009/931/original/King Spalding - Full Report to USSF.pdf](https://www.kslaw.com/attachments/000/009/931/original/King_Spalding_-_Full_Report_to_USSF.pdf)

